

Academia

Eğitim Araştırmaları Dergisi

EKİM-2018

Cilt-3 / Sayı-2

Editör:

Doç. Dr. Mustafa KAHYAOđLU

Academia

Journal of Educational Research

İÇİNDEKİLER

Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitimde Uygulamaları / Sayfalar : 1-17

Meşküre Hülya ÜNAL-KARAGÜVEN

Ortaokul Öğrencilerinin Renkleri Kullanma Durumları / Sayfalar : 18-28

Azmi TURKUT, İbrahim Yaşar KAZU

Önlisans Eğitiminin Yeterliliğinin, Önlisans Mezunların Tarafından Değerlendirilmesi /
Sayfalar : 29-50

Dilek KEKEÇ MORKOÇ, Cumhur ERDÖNMEZ

Taranan İndeksler:

Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimde Uygulamaları

Meşküre Hülya ÜNAL KARAGÜVEN²,

2, Marmara Üniversitesi, Türkiye,

ARTICLE INFO

Geliş Tarihi:

Özet

Bu çalışma, Çoklu Zekâ Teorisi ve eğitimdeki uygulama örnekleri ile ilgili bir kuramsal derlemedir. Yıllarca, matematiksel ve dilsel zekâyı geliştirmek üzere gerçekleştirilmekte olan eğitim sisteminden, sınavlarda iyi sonuçlar alamayan binlerce yaratıcı ya da farklı çalışan zihin uzaklaştırılmıştır. Eğitime farklı bir yaklaşım getiren Çoklu Zekâ Teorisi bu duruma çözüm olarak düşünülmektedir. Ancak teori ile ilgili çalışmalar ve uygulamalar henüz bir genellemeye gidecek kadar yeterli değildir. Konuyla ilgili derleme çalışmalarının artması, eğitimdeki uygulamaları yaygınlaştırabilir. Bu çalışma, Çoklu Zekâ Kuramının uygulamaları ile ilgili eğitimciler ve öğretmenler için kaynak olabilir ve uygulamaları artırabilir. Çalışmanın amacı Çoklu Zekâ Teorisi ile ilgili kuramsal ve uygulamaya yönelik güncel çalışmalardan bir derleme yapmaktır. Böylece teorinin eğitimdeki uygulamaları artırılabilir. Çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Birinci bölümde, teori ilgili açıklamalar yapılmıştır. İkinci bölümde; eğitimdeki uygulamalardan örnekler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise öğretmenlerin yapabilecekleri üzerinde durularak, konu tartışılmış ve öneriler verilmiştir.

© 2018 AEAD

Anahtar Kelimeler

Zeka, eğitim

Multiple Intelligence Theory and Applications in Education

Abstract

This is a theoretical review about Multiple Intelligence Theory and its examples of applications in education. Education has been carried out for years to develop mathematical and linguistic intelligence. Thousands of creative or different minds, who are not getting good results at the exams, have been pushed out of the education system for years. Theory has brought a different approach to education. Applications related to the Multiple Intelligence Theory can be a solution. However,

¹ Doç.Dr.Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul, Türkiye, mhulya@marmara.edu.tr

reviews and practices about the theory are not enough to go into a generalization. Better recognitions of the theory can promote the practices of the theory in education. This study may be a source for educators and teachers on the practices and studies of the theory. The aim of the study is to review the theoretical and practical current studies related to Multiple Intelligence Theory and evaluate the prevalence of the theory in education. Review of literature method was used in the study. In the first chapter, examples are given from different intelligence theories and Multiple Intelligences Theory is explained. In the second chapter, examples from the applications were given. In the third chapter; 'what teachers can do' is emphasized. In the last section; the subject was discussed and suggestions were given.

© 2018 AEAD

Keywords

Intelligence, education

GİRİŞ

Yıllardan beri insanlar arasındaki farkın önemli olduğu bilinmekte ve bu amaçla bireysel eleme sınavları yapılmaktaydı (Öner, 1997). İnsanlar arasındaki bu farklılığın temel nedenlerinden biri bireylerin zekâ yapısındaki farklılıklar olarak kabul edilmektedir. Zekâ olarak adlandırılan bu özellik açısından bireylerin birbirinden farklı oldukları fikri uzun yıllar öncesine dayanır (Woolfolk, 2010). Zekâ insanın bilişsel gücünün öteki adıdır. Bilişsel psikolojide zekâ kavramı yerine, bilişsel güç kavramı kullanılmaktadır (Başaran, 1997, s.93). Her insanın bilişsel örüntüsü birbirinden değişik olduğundan, insanlar arasında bilişsel farklılıklar vardır (Başaran, 1997, s.93). Zekâ ile ilgili olarak yapılan sözlük tanımı "insanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı" şeklindedir (<http://www.tdk.gov.tr>). Bu şekilde tanımlanan zekâyı açıklamak üzere bugüne kadar pek çok teori geliştirilmiştir. İnsanın zekâsı (bilişsel gücü) üzerine geliştirilen teoriler iki grupta incelenebilir. Birinci grupta yer alan teorilere göre zekâ birtakım faktörlerden oluşmuştur (Başaran, 1997, s.93). Bu grupta; zekâyı tüm bilişsel güçlerin ortak ve genel yönü (*g factor*) olarak açıklayan Çift Etmen Teorisi (Spearman, 1904), Çok Etmen Teorisi (Thorndike, 1932; Guilford, 1967) ve Üç Aşamalı Teori (Küme etken) (Thurstone, 1938) gibi teoriler yer almıştır. Bunlar dışında etmen teorileri içinde yer almayan Piaget'in (1972) Uyum Teorisi bulunmaktadır (Başaran, 1997, s.93). Bu teorilerde zekâ, doğuştan gelen, kalıtsal ve sabit bir olgu olarak kabul edilmiştir. *g* ya da *g* faktörü zeka ile ilgili olarak geliştirilen ilk teorilerde zekâyı işaret ettiği varsayılan zihinsel yeteneğin tek ve genel faktörüdür, ve zeka testlerinde ölçülen de bu genel zeka (*g* faktörü) dür (Durak, Şenol-Durak, Kocatepe, 2015).

Zekâ konusundaki bu teorilere göre zekâ; öğrenme kapasitesidir, bireyin sahip olduğu toplam bilgidir ve bireyin yeni çevreye ve durumlara uyum becerisidir (Woolfolk, 2010). Bu noktada Akıcı ve Kristalize zekâ (Cattell, 1963) kavramlarını da incelemek gerekir. Akıcı zekâ zihinsel muhakeme yeteneğidir, zihinsel beceridir. Zekânın bu yönü yaklaşık 22 yaş civarına kadar artar, ancak daha sonra yaşla birlikte azalır. Ayrıca hastalıklardan ve yaralanmalardan etkilenir. Kristalize zekâ ise kültürel olarak onaylanmış olan problem çözme yöntemlerini uygulama becerisidir. Kristalize zekâ ömür boyu artabilir. Problem çözerken akıcı zekâ kullanılırken kristalize zekâ gelişir (Woolfolk, 2010). Zekâ ile ilgili olarak en yaygın görüş çeşitli yönlerinin olduğudur. Son yıllarda zekâ Çoklu Zekâ Teorisi adında farklı bir teori ile açıklanmaya çalışılmaktadır.

Çoklu Zekâ Teorisinde, geleneksel öğrenme ve öğretme yöntemleri, bilgiyi içselleştirmek yerine, öğrenciyi pasif olmaya iten, ezberciliğe yönelten yöntemler olarak görülmüştür. Bu teoride yer alan yeni "zekâ" tanımı eğitim alanında köklü değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Çünkü bu teori; çocukların sadece standart testlerden aldıkları puanlarını değil farklı alanlardaki yeteneklerini de dikkate almıştır. Eğitim yıllarca "matematiksel-dilsel zekâyı" geliştirmek üzere gerçekleştirilmiştir (Vural, 2004, s. 277-279). Bu durumda amaç girilen sınavlardan yüksek puanlar almak olmuştur. Her defasında daha çok bilgi ezberlenmiş ve gerçek yaşamdan daha fazla kopulmuştur. Okulda kuvvetli yönlerini geliştiremeyenler, öğrenmeden zevk alamamış, eğitimleri uzun sürmüş ya da eğitimlerini tamamlayamamıştır (Vural, 2004, s. 277-279). Sonuçta binlerce yaratıcı ya da farklı çalışan beyin sistem dışına itilmiştir. Oysa eğitim, zekâ tipi ne olursa olsun her bireyin kuvvetli ve zayıf olduğu yönlerini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Bu durumda Çoklu Zekâ Teorisi farklı bir yaklaşım getirmiştir (Vural, 2004, s. 277-279). Gardner, "Ne kadar zekisin?" sorusundan çok "Hangi yönden zekisin?" sorusunun önemli olduğu görüşünü getirmiştir (Durak, Şenol-Durak, Kocatepe, 2015). Teori farklı açılardan tartışılrsa da özellikle zekâ yapıları farklı öğrencilerin eğitime katkı sağlayabilecek yeni bir anlayış olarak kabul edilmektedir.

Eğitimin amacı, yetenekleri keşfedip en üst düzeye çıkartmak olduğuna göre, çoklu zekâ etkinlikleri okullarda kullanılarak bu amaca ulaşılabilir. Öğrencilerin farklı yeteneklerini keşfederek, bu farklılıkların eğitimde dikkate alınmasını önermesi konuyla ilgili çok sayıda çalışma, yapılmasına sebep olmuştur (Altan, 1999; Talu, 1999; Saban, 2005; Azar, Presley ve Balkaya 2006; İzci, Kara, Dalaman, 2007; Aydemir, 2014; Baş, 2014). Yapılan yeni çalışmalardan

elde edilen sonuçlar eğitimde daha fazla uygulama yapılmasını sağlayabilir. Böylece farklı zekâ yapısına sahip olan öğrencilerin farklılıklarına uygun eğitim almaları ve eğitim ortamında kalmaları sağlanabilir. Teori eğitimcilerin ve ebeveynlerin oldukça fazla ilgisini çekmiş olmasına rağmen bilim dünyasında üzerinde fazla çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir (Waterhouse, 2006). Ayrıca bu teori ile ilgili olarak önceki yıllarda yapılan çalışmalardan (Talu, 1999; Altan, 1999) çok sayıda alıntılanma yapılmış olması konunun halen önemini ve güncelliğini koruduğunu göstermekte ve üzerinde daha fazla çalışma yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı Çoklu Zekâ Teorisi ile ilgili güncel bir derleme yapmaktır. Böylece daha fazla tanınıp, kullanımı daha yaygın hale gelebilir.

Zekâ insanın sahip olduğu yetenekler içinde üzerinde en çok durulan alanlardan birisidir. Kelime olarak bilişsel gücü ifade eder. Hamachek(1995) tarafından belirtildiği gibi, ilk önce Aristo tarafından “dia-neosis” sözcüğünden algı, duyu, bellek ve düşünme gibi soyut ifadeler için kullanılmaya başlanmıştır. Standart sözlüklerin çoğunda “öğrenme yeteneği” olarak tanımlanır. Ancak, zekâ ile ilgili tanımların çoğunda Aristo’nun bahsettiği bu öğeleri bulmak mümkündür. Pek çok araştırmacı tarafından zeka; beynin öğrenme, anlama, soyut düşünme, nesnel ilişkileri görme, yargılama gibi zihinsel işlevleri kullanabilme yeteneği olarak tanımlanır (Binet, ve Simon, 1916; Thorndike, 1932; 1932; Wechsler, 1939). Terman (1916) tarafından soyut düşünebilme yeteneği olarak tanımlanmıştır.

Teorilerin çoğunda zekâ, doğuştan gelen, kalıtsal ve sabit bir olgu olarak kabul edilmiştir. Howard Gardner (1983) tarafından geliştirilmiş olan ve Çoklu Zekâ Teorisi (The Theory of Multiple Intelligences) olarak adlandırılan teori zekâyı tek ve baskın bir yetenek olarak görmekten çok, çeşitli ve özel boyutlardan oluşan bir yetenek olarak görmüştür. Gardner çocuklar ve beyin tahribatına uğramış bireyler üzerinde yaptığı çalışmalar sırasında, felç gibi bazı beynin hasarlarının beynin sadece bir fonksiyonunu örneğin; konuşma becerisini etkilediği düşüncesini oluşturmuştur. Kafasında oluşan sorulara açıklık getirmek üzere gelişim psikolojisi gibi alanlardan da yararlanarak “Frames of Mind” (Düşüncenin Çerçevesi) (1983) adlı eserini yazmıştır. Ayrıca bireyler farklı alanların sadece birinde başarılıyken diğerlerinde hiç başarı gösteremeyebilmektedir (Woolfolk, 2010). Dolayısıyla, bu eserde her insanın zekâ yapısının birbirinden farklı olabileceği görüşünü ileri sürmüştür. Gardner zekânın biyolojik temeli olduğuna inanıp, bir biyopsikolojik potansiyel olarak görmektedir (Gardner ve Moran, 2006). Farklı kültürlerde ve farklı dönemlerde bu zekâ

türlerinden birine daha fazla önem verilebilir. Örneğin; çiftçilikle uğraşan toplumlarda doğacı zekâ önemli iken teknolojik toplumlarda sözel ve matematiksel zekâ önem kazanmaktadır (Woolfolk, 2010, s.259).

Teori öncelikle eğitimcilerin dikkatini çekmiştir. Gördüğü ilgi üzerine, Gardner 1993 yılında aynı adla bir kitap daha yayınlamıştır. Bu kitapta, daha önceleri bilinen zekâ teorilerinden farklı olarak; insanların birbirinden farklı en az yedi zekâ tipine sahip olduklarını belirtmiş ve bunların zaman içinde gelişebileceğini kanıtlamaya çalışmıştır. Gardner'e (1983) göre zekâ; bireyin bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme ve günlük ya da mesleki yaşamda karşılaştığı problemi etkin ve verimli bir biçimde çözme yeteneğidir. Çoklu Zekâ Teorisinde yedi tür zekâ alanı bulunmaktadır. Daha sonra bu zekâ türlerine sekizinci tür ilave edilmiş hatta dokuzuncu ilavesi bile söz konusu olmuştur (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012). Çoklu Zekâ Teorisinin yapısını ortaya koyabilmek için zekâ alanlarını aşağıda kısaca açıklamak gerekli olmuştur.

- 1- Sözel/Dilbilimsel Zekâ (Verbal/Linguistic Intelligence): Bir bireyin kendi dilini hem sözlü hem de yazılı olarak etkin kullanma yeteneğidir. Bireyin dilini bir masalçı, konuşmacı ya da politikacı gibi sözlü olarak, ya da bir yazar veya gazeteci gibi yazılı olarak etkili bir biçimde kullanabilme kapasitesidir. Bu zekâ insanın kendi dilini gramer yapısına, sözcük dizinine ve vurgusuna uygun olarak büyük bir ustalıkla kullanmasını gerektirir. Ayrıca, kavramları da anlamlarına uygun kullanma yeteneği olarak açıklanabilir. Bu tür zekâyâ, edebiyat alanında sergilenen yetenekler örnek olarak verilebileceği gibi, diğer insanları ikna etme ve bir konu hakkında konuşma becerileri de örnek olarak gösterilebilir (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012).
- 2- Mantıksal/Matematiksel/Sayısal Zekâ (Logical/Mathematical Intelligence): Bir bireyin sayıları ve rakamları etkin bir şekilde kullanma ve ortaya çıkan sonuçlar üzerinde etkili bir şekilde mantık yürütebilme kapasitesidir. Matematikçi veya istatistikçi gibi sayıları etkili kullanmayı, ya da bilim adamı veya bilgisayar programcısı gibi sebep-sonuç ilişkisi kurarak, etkili bir şekilde mantık yürütebilmeyi gerektirir. Örnek olarak; sayılara ilişkin temel kavramları, sebep-sonuç ilişkilerini anlayabilme ve onları tahmin edebilme verilebilir (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012).

- 3- Müziksel/Ritmik Zekâ (Musical Intelligence): Bireyin ritme, sesin yüksekliğine ve melodiye duyarlılığıdır. Bu duyarlılık için 4-6 yaşın kritik dönem olduğu kabul edilir. Bu alandaki üstünlük diğer alanlardan daha önce ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak; şarkıları ezberleyebilme, melodilerin hızını, temposunu ve ritmini değiştirebilme yeteneği verilebilir (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012).
- 4- Uzaysal/Görsel Zekâ (Spatial/Visual Intelligence): Bir bireyin görsel ve uzaysal dünyayı algılaması ve edindiği izlenimler üzerinde işlemler yapabilmesi yeteneğidir. Kısaca; biçime, sekile, boşluğa, renge ve çizgiye duyarlılıktır. Birey boşluğu zihinde canlandırabilir ve model kullanarak uygulamalar yapabilir. Örnek olarak; fikirleri görsel ve uzaysal grafiklerle anlatabilme yeteneği verilebilir. Heykeltıraşların, ressamların, denizcilerin ve cerrahların bu tür zekâyı kullandıkları kabul edilir (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012).
- 5- Bedensel/Duyusal Zekâ (Bodily-Kinesthetic Intelligence): Bireyin duygu ve düşüncelerini ya aktör veya dansçı gibi tüm bedenini kullanarak ya da usta, tamirci, ressam gibi sadece ellerini kullanarak ifade etmedeki ustalığıdır. Bu zekâ koordinasyon, el çabukluğu, denge, güç, hız, esneklik ve dokunma duyusuyla ilgili duyarlılık gibi özellikleri de kapsar. Aktörlerin, atletlerin, cerrahların ve zanaatkârların bu tür zekânın gelişmiş formlarına sahip olduğu söylenebilir (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012).
- 6- Bireylerarası/Sosyal Zekâ (Interpersonal Intelligence): Bireyin diğer insanların ruh hallerini, duygularını, isteklerini, motivasyonlarını ve niyetlerini, nasıl çalıştıklarını, onlarla nasıl ortaklaşa çalışılabileceğini anlayabilme, problemleri ve karışıklıkları çözebilme yeteneğidir. Ayrıca yüz ifadelerine, seslere ve mimiklere karşı duyarlı olmayı, bireylerarası ilişkilerde farklı özelliklerin farkına varma ve uygun ve etkili cevap verebilme yeteneğini de kapsar. Alanında başarılı olmuş satıcılar, politikacılar, öğretmenler ve din adamlarının yüksek düzeyde bu tür zekâyı ihtiyaç duydukları söylenebilir. Aynı zamanda bireyin diğer insanların strese, problemlere ve birbirlerine karşı tepkilerini tahmin edebilme yeteneğini de kapsadığı için bu tür zeka empati yeteneği ile ilişkilendirilir (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012).

- 7- Bireysel/İçsel Zekâ (Intrapersonal Intelligence): Bireyin kendi hakkında bilgi sahibi olması, kendini tanıması ve bu bilgilere göre hareket etmesi olarak tanımlanabilir. Bu tür zekâyâ sahip olan birey, kendisinin kuvvetli ve zayıf noktalarını bilmeli, niyet ve isteklerini anlayabilmeli ve bunlardan yola çıkarak yaşamını daha etkin bir şekilde devam ettirebilmelidir. Bu tür zekâ ayrıca bireyin kendini anlama, kendine güven ve özdenetim becerilerini de kapsar. Örnek olarak; bireyin kendisinin diğerleri ile olan benzerliklerini ve farklılıklarını anlayabilme, yapması gerekeni kendi kendine hatırlayabilme ve kendi duygularını kontrol edebilme verilebilir (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012).
- 8- Doğacı Zekâ (Naturalistic Intelligence): Bireyin doğal kaynaklara ve sağlıklı bir çevreye yoğun ilgisinin bulunması, flora (bitki varlığını) ve faunayı (hayvan varlığını) tanıması, bunların sonuçlarının ayırımını doğal dünyada yapabilmesi ve üretken olabilme yeteneğidir. Bu tür zekâyâ sahip olan insanlar, doğanın insan üzerindeki ve insanın doğa üzerindeki etkilerine ilgi duyan insanlardır. Doğadaki tüm canlıları tanıma, araştırma ve canlıların yaradılışları üzerine düşünme becerilerini kapsar. Örnek olarak biyoloji, zooloji, botanik, kimya, tıp, antropoloji, fotoğrafçılık gibi alanlarda çalışanlarda bu tür zekânın gerekli olduğu söylenebilir. Bu tür zekâyâ sahip bireyler özellikle seyahat etmeyi, doğa gezilerini, açık hava etkinliklerini ve belgesel izlemeyi severler (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012). Bu tür zekâ çoklu zekâ modeline sekizinci tür olarak ilave edilmiştir.

Gardner (2000;2010) yukarıda adı geçen bu sekiz tür zekâ çeşidinden başka da zekâ çeşidi olabileceğini örneğin; dokuzuncu olarak Varoluşçu Zekâ (Existential-Spiritual Intelligence) (hayatın anlamı konusunda önemli soruları düşünme yeteneği) türünün de ilave edilebileceğini belirtmiştir. Ancak bu zekânın ilave edilmesinde zamana ihtiyaç olduğunu, aceleci olmamak gerektiğini vurgulamıştır. Gardner, çoklu zekâ fikrini ortaya attıktan sonra, pek çok yeni zekâ alanı düşünölmeye başlanmıştır (mizah, yemek yapma, altıncı his becerisi gibi) (Gardner, 1993, Armstrong, 1994; Shearer, 2012). Çoklu zekâyı değerlendirmek üzere Çoklu Zekâ Değerlendirme Anketi (*MIDAS-Multiple Intelligences Developmental Assessment Scale*) geliştirilmiş (Shearer, 1998; 2009) ve Türkçe formu çalışmalarda kullanılmıştır (On, 2002). Bu ölçme aracı, Çoklu Zekâ Teorisi'ni temel alarak geliştirilmiştir, amaca uygunluğu konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Örnek vermek gerekirse; farklı zeka türlerinin farklı

beceriler ile ilişkisi test edilmiş ve örneğin; müzik ve bedensel zeka ile İngilizce yazma ve dinlediğini anlama puanları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir (Amiryousefi, ve Tavakoli, 2011). Çoklu Zekâ Teorisi, Spearman'ın Çift Faktör teorisinde yer alan *g faktör* ile ilişkili olarak incelenmiş ve mantıksal/matematikselsel zeka ile bağlantılı olduğu görülmüştür (Visser, Ashton, ve Vernon, 2006).

Gardner'a (1993) göre bireyler Çoklu Zekâ Teorisi içinde belirtilen bu zekâ türlerine değişik düzeylerde sahiptirler. Ancak, çok çeşitlilik gösterse bile zekâ kendi içinde bütünlük taşır, tüm bu zekâ türleri genellikle bir arada belli bir uyum içinde çalışırlar. Her insan kendi zekâsını artırma ve geliştirme yeteneğine sahiptir, zekâ alanlarından her birini belli bir düzeye kadar geliştirebilir. Brualdi (1994) teorisinin kültürle ilişkisine dikkat çekmektedir. Farklı kültürler farklı zekâ türlerine değer vermektedir. Fazla değer verilen zekâ türleri de diğerlerinden daha çok ve hızlı gelişmektedir. Çünkü kabul gören ve değer verilen davranışlar motivasyonu arttırmakta ve bireyi bu davranışları zenginleştirmeye yönlendirmektedir.

Teorinin program geliştirmede nasıl kullanılacağı ile ilgili pek çok çalışma yapılmakta, birçok yeni proje ve yöntem üretilerek uygulanmaktadır. Harvard üniversitesinde yürütülmekte olan Project Zero (Sıfır Projesi) kapsamında çalışmalar yürütülmüştür (www.pz.harvard.edu/projects/visible-thinking). Bunlardan okul öncesi grubuna yönelik olan Spektrum, temel öğretim düzeyinde "Key School" (Anahtar Okul) projesi, orta öğretim düzeyinde ise "Practical Intelligence at the Middle School Level" (Ortaokul Seviyesinde Pratik Zekâ) adlı projeler örnek olarak verilebilir (<http://www.pz.harvard.edu/projects/practical-intelligence-for-school>). Orta öğretim sonrası için 1985 yılında "Arts Propel" (İlerleme Sanatı) adlı orta öğretim sonrasında sanatsal öğrenmeyi değerlendirme yönelik bir proje gerçekleştirilmiştir (<http://www.pz.harvard.edu/projects/arts-propel>). Uygulamaların sonuçlarını değerlendirmek amacıyla SUMIT (Schools Using Multiple Intelligence Theory) projesi geliştirilmiştir. Projede Amerika'da en az 3 yıl süreyle teoriyi uygulayan okullardaki uygulama sonuçları sistematik olarak incelenmiştir (<http://www.pz.harvard.edu/project-sumit>). Kallenbach ve Viens (2002) tarafından yapılan çalışmalara ait bulgular teorisinin özellikle temel eğitimde öğretmenler için üretken bir araç olduğunu göstermiştir. Yetişkin eğitiminde de yararlanan teorisinin eğitimciler için geçerli, yararlı ve esnek bir çerçeve sunduğu tespit edilmiştir (Kornhaber ve Krechevsky, 1995). Genel olarak teoriyi uygulayan okulların sonuçlardan memnun olduğu belirlenmiştir (Kılıç, 2002). Bu projeler dışında bazı

farklı çalışmalarla da teorinin etkisi incelenmiştir. Örneğin Amerika, Maryland 'da Çoklu Zekâ Teorisinin uygulandığı ilkokulda öğrencilerin devlet sınavlarındaki performansları artmıştır (Greenhavvk, 1997). Ülkemizde bugüne kadar farklı düzey ve derslerde Çoklu Zekâ Teorisinin sınıf içi uygulamaları yapılmıştır. Beşinci sınıf fen bilgisi dersinde uygulanmış ve öğrencilerinin fen başarılarına ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığına anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür (Kaptan ve Korkmaz, 2001; Akamca, Hamurcu, 2005). Azar, Presley, ve Balkaya, (2006) Çoklu Zekâ Teorisine dayalı öğretimin öğrencilerin başarıları, tutum, hatırlama ve bilişsel süreç becerilerine etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonunda öğrencilerin fizik dersi başarılarının, bilişsel süreç becerilerinin ve hatırlama düzeylerinin, geleneksel yöntemle kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gürçay ve Eryılmaz (2005) çoklu zekâ alanlarına dayalı öğretimin öğrencilerin fizik başarısına etkisini incelemişler ve dokuzuncu sınıf öğrencilerinin fizik başarılarına anlamlı bir etkisi olduğunu belirlemişlerdir. Ancak bu çalışmaların sonuçları ile ilgili şimdilik kesin bir şey söylemek mümkün görülmemekte ve konu ile ilgili daha fazla uygulama sonucuna bakmak gerekmektedir.

Çoklu Zekâ Teorisinden eğitimde nasıl yararlanılabileceği, öğretmenlere nasıl yardımcı olabileceği ve pratikte nasıl uygulanabileceği gibi soruların cevabı farklılık gösterir. Çoklu Zekâ Teorisi farklı yeteneklere sahip olan öğrenciler için fazla bir şey ifade etmeyebilir. Ancak öğretmenlerin, öğrencileri ve onların yetenekleri konusundaki düşüncelerini etkileyebilir. Çoklu Zekâ Teorisi eğitimcilerle ders programlarını öğrencileri sistem dışı bırakan matematiksel ve dilsel zekânın ötesine taşıma imkânı sağlar. Öğretmenlere hitap ettiği bilişsel yetenekleri anlamaları konusunda yardımcı olur. Teorinin en önemli etkisi, öğretmenlerin öğrencilerinin farklı yeteneklerini tanıyarak programlarını bu doğrultuda yapabilmelerini sağlamaktır (Kornhaber ve Krechevsky, 1995). Öğretmenlerin, öğrencilerinin nasıl öğrendiklerini düşünmelerine ve anlamalarına imkân sağlar (Kornhaber ve Krechevsky, 1995; Fierros, 2004, s. 14). Teoriye eğitimde kullanan öğretmenler, ders programlarını farklı zekâ türlerine sahip olan öğrencilerine göre hemen genişletip farklı olanaklar sunabilirler. Bu durum farklı zekâ yapılarına sahip öğrencilere diğer öğrencilerle birlikte daha iyi öğrenme imkânları oluşturur. Hatta, motivasyon artırıcı yönergelerle öğrenci başarıları artar, testlerden aldıkları puanlar yükseltilebilir (Perkins, 1992; Vialle, 1997). Fakat bu noktada, teoriye yönelik uygulamalar ile özel eğitim uygulamalarını ayırt etmek gerekli olmaktadır (Fierros, 2004, s.14). Öğretmen farklı zekâ yapılarına sahip olan öğrencilerinde derse katılımlarını sağlamak için

ders programlarını geliştirir. Bu amaç doğrultusunda uygun araç kullanma ihtiyacı duyar, hatta uygun aracı kullanabilmek için programı geliştirmek gerekebileceğini düşünmek zorunda kalır. Çoklu Zekâ Teorisinin içinde yer almadığı bir programda başarısız görülerek sistem dışına itilen öğrenciler göz ardı edilebilir ve dolayısıyla kaybedilirler (Fierros, 2004, s.14). Teorinin diğer bir faydası, değişik sunumların öğrencilerin farklı olan zekâlarını güçlendirmesidir. Farklı zekâ yapılarına sahip ve özel ilgi gerektiren öğrencilerin öğretmenleri, her öğrencinin matematiksel ve sözel zekâda aynı yeterliğe sahip olmadığını anlarlar.

Çoklu Zekâ Teorisi eğitim programlarını daha etkin planlamaya ve daha fazla öğrenciye ulaşmaya imkân sağlar (Kaptan, 1999). Eğitimde çeşitlilik ve kapsayıcılığı artırır ve “herkes için aynı model, aynı program” görüşünü eğitimden uzaklaştırır (Fierros, 2004, s. 14). Sonuç olarak, öğretmenler farklı zekâ yapısındaki öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilir. Burada öğretmen için zor olan nokta bütün bu farklı sekiz yeteneğin gelişimini hızlandıracak öğrenme ortamlarının yaratılmasıdır (Fierros, 2004, s. 14). Ancak yine de öğretmenler sınıf içinde mümkün olduğunca farklı alanlara hitap eden yöntem ve etkinliklere yer vermelidir (Aykaç, 2005, s.61; Bümen, 2004, s.21). Böylece daha başarılı, mutlu ve yaratıcı bireylerin topluma kazandırılmaları mümkün olabilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Çoklu Zekâ Teorisi tanıtılmış ve eğitime yansımalarından örnekler verilmiştir. Çoklu Zekâ Teorisine göre zekâ; sözel ve sayısal becerilere ilaveten, müziksel zekâ, uzaysal zekâ, bedensel zekâ, sosyal zekâ, içsel zekâ ve doğacı zekâ gibi 8 farklı yapıdan oluşmaktadır. Ancak bu farklı yapılar birbirinden tamamen bağımsız değildir. Çalışmalardan elde edilen kanıtlar bu farklı alanların aslında birbirinden çok da farklı olmadığını göstermiştir. Örneğin; Sattler (2001) tarafından yapılan çalışmada mantıksal-matematiksel zekâ ile uzaysal zekâ arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Hatta bazı araştırmacılar tarafından, bu teorinin hiç yararlı olmadığı, öğrenciler için hiçbir faydası bulunmadığı görüşü de ortaya atılmıştır (Willinham, 2004). Yapılan tartışmalardan biri de bu teorinin g faktörünü kabul edip etmediği yönünde olmuştur. Teoride g faktörü inkâr edilmemekte birlikte bu genel yeteneklerin yani g faktörünün başarıyı ne kadar etkilediği konusunu sorgulanmaktadır (Woolfolk, 2010, s. 261). Teori ile ilgili yapılan eleştirilere karşı teoriyi destekleyen

araştırmacılar tarafından konu ile ilgili daha yeni araştırmalar yapılması önerilmiştir (Woolfolk, 2010). Teorinin okullarda en önemli katkısı öğretmenlere farklı öğretim yolları açması şeklinde olmuştur. Okullarda sadece sözel ve matematiksel zekânın kullanımı ve geliştirilmesi diğer zekâ türlerinin üzerinde durulmaması söz konusudur. Çoklu zekâ teorisini inceleyen bu tür çalışmalar ile teorinin eğitimdeki uygulamaları artırılabilir. Böylece sözel ve sayısal yeteneği yetersiz olan öğrencilerin farklı öğretim yolları sayesinde sistem dışında kalması engellenebilir.

Teori ile ilgili olarak hem yurt dışında ve hem de ülkemizde konuyla ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bazıları inceleme çalışması (Altan, 1999; Başaran,2004; Bümen, 2004), diğer bir kısmı ise teorinin uygulaması ile ilgilidir. Örneğin; Karadağ (2012) okul öncesinde çoklu zekâ üzerinde çalışmıştır. Baş, (2014) ilköğretim İngilizce dersinde çoklu zekâ yaklaşımı temelli öğretimin öğrencilerin görüşlerine nasıl yansıdığını araştırmıştır. Çalışmada öğrenme süreci, akademik başarı, sınıf içi iletişim, sosyal beceriler, özgüven, özsaygı, derse yönelik tutum ve sınıfta uygulananlar hakkında olumlu görüşlere sahip olduklarını belirlemiştir. Aydemir ve Karalı (2014) Malatya'da yaptıkları bir çalışmada ortaokul öğrencilerinin çoklu zekâ düzeylerini değerlendirmişlerdir. Köksal (2006) kavram öğretimini Çoklu Zekâ Teorisi açısından incelemiştir. Yenilmez ve Bozkurt (2006) matematik eğitiminde Çoklu Zekâ Teorisine yönelik öğretmen düşüncelerini incelemiş ve branş, kıdem ve cinsiyet gibi değişkenlerin önemli olduğunu tespit etmiştir. Çalışkan ve Yenilmez, (2012) kırsalda matematik eğitiminde çoklu zekâ uygulamaları konusunda çalışmışlardır. Ayaydın (2004) Çoklu Zekâ Teorisini sanat eğitiminde uygulamıştır. Darıca (2009) tarafından Çoklu Zekâ Kuramına uygun gelişimsel etkinlikler üzerinde çalışılmıştır. Harvard Üniversitesi öğretim üyesi olan Gardner 23-24 Mayıs 2009 tarihinde Burdur, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde yapılan "Uluslararası Yaşayan Kuramcılar" toplantısına katılmış ve teori ile ilgili olarak aşağıdaki açıklamalarda bulunmuştur. Bu açıklamalarında kısaca; "Zekânın hangi alanda kuvvetli olduğunun özellikle çocuklar açısından çok önem olduğu ve yaşın önemli bir faktör olduğu" konularını vurgulamıştır. Ayrıca; "Çoklu Zekâ Teorisini çocukların eğitiminde dikkate alınması gerektiğini, teorinin eğitimde iki yolla kullanılabileceğini" belirtmiştir. "Bunlardan birincisinin; eğitim bireyselleştirilmesi, her öğrenci üzerinde ayrı ayrı durulması gerektiği, ancak bunun küçük gruplarla mümkün olabileceği, ikinci olarak da öğretmenin

konuyu birçok farklı yollardan anlatabileceği” gibi konular üzerinde durmuştur (<http://www.aktuelpsikoloji.com/prof-dr-howard-gardner-turkiyede-4637h.htm>).

Halen teoriyle ilgili olarak yeni projeler üretilmekte ve özellikle Amerika'da bir moda halinde hızla yayılmaktadır. Teori üzerinde gelişmeler ve çalışmalar devam etmekte ve eğitimde uygulanmaya çalışılmaktadır. Ancak bunlardan hangisinin en doğru ya da tek doğru olduğu konusu henüz kesinlik kazanmamıştır (Baum, Viens, Barbara, 2005, s.28-29). Öğretmenler bu teorinde öne sürülen farklı zekâ yapılarını dikkate alarak her zekâyâ eşit derecede değer vermelidir. Program geliştirme süreçlerinde bu farklı zekâ yapılarının göz önüne alınmaları gerekmektedir. Eğitim ile ilgili herkesin başta eğitim yöneticileri ve öğretmenler olmak üzere seminerler ve hizmet içi etkinlikleri ile bu konu hakkında daha fazla bilgilendirilmelidir. Öğretmenler öğrencilerdeki farklı zekâ yapılarını geliştirmek için yaratıcılıklarını kullanmak için desteklenmelidir. Derslerde, farklı yaş gruplarına göre teorinin nasıl uygulanabileceği araştırılmalı, bu uygulamaların eğitimin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor düzeylerdeki hedeflerine nasıl etkide bulunduğu belirlenmelidir.

Çalışmanın olumlu ve olumsuz yönlerine bakmak gerekirse; çok sayıda yerli ve yabancı yayına ulaşılmış olması çalışmanın olumlu yönü olarak gösterilebilir. Olumsuz yönü önceki pek çok çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yapılan uygulamaların yetersiz olması nedeniyle teori ile ilgili genelleme yapılamaması, genel bir önerinin verilememiş olmasıdır. Teorinin eğitimsel sonuçlarının desteklemek ve genellemek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Farklı uygulamalardan elde edilen sonuçları belirleyerek en doğru uygulamaları genelleyebilmek amacıyla daha fazla uygulama ve çalışma yapılması önerilmiştir.

KAYNAKLAR

- Akamca, G. Ö. ve Hamurcu, H. (2005). Çoklu Zekâ Kuramı tabanlı öğretimin öğrencilerin fen başarısı, tutumları ve hatırd tutma üzerindeki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 178-187.
- Altan, M.Z. (1999). Çoklu Zekâ Kuramı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17.
- Altıntaş, G., Kahraman, E. ve Altıntaş, U. (2013). Teknoloji entegrasyonunda öğrencilerin çoklu zekâ alanları, fen tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 84-91.

- Amiryousefi, M., Tavakoli, M. (2011). The relationship between test anxiety, motivation and MI and the TOEFL iBT Reading, Listening and Writing Scores. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 210-214.
- Armstrong, T. (2009). *Multiple intelligences in the classroom*. Alexandria: ASCD Virginia.
- Ayaydın, A. (2004). Çoklu Zekâ Kuramında sanat eğitimi yaklaşımı, *Eğitim Araştırmaları*, 14.
- Aydemir, H. ve Karalı, Y. (2014). Study of secondary school students' multiple intelligence areas (Malatya case). *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 152, 167-172. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.09.175
- Aykaç, N. (2005). *Öğrenme ve öğretme sürecinde aktif öğretim yöntemleri*. Ankara: Natürel Yayın.
- Azar, A., Presley, A. İ. ve Balkaya, Ö. (2006). Çoklu Zekâ Kuramına dayalı öğretimin öğrencilerin başarı, tutum, hatırlama ve bilişsel süreç becerilerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45-56.
- Baş, G. (2014). İngilizce dersinde çoklu zekâ yaklaşımı temelli öğretimin öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, (22)1; 177-201.
- Başaran, I. (2004). Etkili öğrenme ve Çoklu Zekâ Kuramı: Bir inceleme. (Active learning and multiple intelligence: a review). *Ege Eğitim Dergisi*, (5), 7-15
- Baum, S., Viens, J., Slatin, B. (2005). *Multiple intelligences in the elementary classroom: a teacher's toolkit*. New York: Teachers College Press.
- Binet, A., Simon, T. (1916). *The development of intelligence in children: The Binet-Simon Scale*. Publications of the Training School at Vineland New Jersey Department of Research. No. 11. E. S. Kite (Trans.). Baltimore: Williams & Wilkins.
- Brualdi, A. C. (1994). "Multiple Intelligences: Gardner's Theory". <http://ericae2.educ.cua.edu/digeststm960I.htm> adresinden alınmıştır.
- Bümen, N. T. (2004). *Okulda çoklu zekâ kuramı*. Ankara: PagemA Yayın.
- Cattell, R. B. (1963). Theory of fluid and crystallized intelligence: A critical experiment. *Journal of Educational Psychology*, 54, 1-22.
- Çalışkan, S. ve Yenilmez, K. (2012). Kırsalda matematik eğitiminde çoklu zekâ uygulamaları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 837-848.

- Darıca, N. (2009). *Çoklu Zekâ Kuramına uygun gelişimsel etkinlikler*. İstanbul: Morpa.
- Durak, M., Şenol-Durak, E. ve Kocatepe, U. (2015). *PsychSmart aklımın akli psikoloji*. (Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Fierros, E. G. (2004). *How multiple intelligences theory can guide teachers' practices? Pennsylvania: Villanova University on Point Series*. <http://www.urbanschools.org/pdf/onPOINTS.multiple.intelligences.DOCUMENT.style.LETTERSIZESIZE.pdf> adresinden alınmıştır.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: the theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1987). The theory of multiple intelligences, *Annals of Dyslexia*, 37, 19-35.
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1995). Reflections on multiple intelligences: Myths and messages. *Phi Delta Kappan*, 77, 3:200-203, 206-209.
- Gardner, H. (1997). Multiple intelligences as a partner in school improvement. *Educational Leadership*, 55(1), 20-21.
- Gardner, H. (2000). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*, New York: Basic Books.
- Gardner, H. (2002), "Interpersonal communication amongst multiple subjects: A study in redundancy", *Experimental Psychology*, 10, 72-80.
- Gardner, H., Moran, (2006). The science of multiple intelligences theory: A response to Lynn Waterhouse. *Educational Psychologist*, 41, 227-232.
- Gardner, H. (2010). *Çoklu Zekâ Kuramı Zihin Çerçeveleri*. (E. Kılıç, Çev.), İstanbul: Alfa Basım.
- Greenhavvk, J. (1997). Multiple intelligences meet standards. *Educational Leadership*, 62-64.
- Gürçay, D. ve Eryılmaz, A. (2005). Çoklu zekâ alanlarına dayalı öğretimin öğrencilerin fizik başarısına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 103-109.
- Guilford, J.P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York: Mcgraw-Hill Book.
- Hamachek, D. (1995). *Psychology in teaching, learning, and growth*, (5th ed.). Boston, MA: Allyn.

- İzci, E., Kara, A., Dalaman, F. (2007). Dershane öğrencilerinin Çoklu Zekâ Kuramı açısından incelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1).
- On K. (2002). İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin atom ve atomik yapı konusundaki başarılarına, öğrendikleri bilgilerin kalıcılığına, tutum ve algılamalarına çoklu zekâ kuramının etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Öner, N. (1997). Türkiye’de kullanılan psikolojik testler. Bir başvuru kaynağı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Kaptan, F. (1999). *Fen bilgisi öğretimi ve çoklu zekâ*. İstanbul: MEB yayını.
- Kaptan, F., Korkmaz, H. (2001). Çoklu Zekâ Kuramı tabanlı fen öğretiminin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi, *IV. Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi Bildirileri*, Ankara: MEB yayını.
- Karadağ, A. (2012). *Okul öncesinde çoklu zekâ*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kallenbach, S. Viens, J. (2002) (NCSALL Report #21) <http://www.ncsall.net/fileadmin/resources/research/report21.pdf> adresinden alınmıştır.
- Kornhaber, M.L., Krechevsky, M. (1995). Expanding definitions of teaching and learning: Notes from the MI Underground. In P. Cookson and B. Schneider (Eds.), *Transforming schools* (pp. 181-208). New York, NY: Garland.
- Köksal, M. S. (2006). Kavram öğretimi ve çoklu zekâ. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2, 473-480.
- Kılıç, Ç. (2002). Çoklu Zekâ Kuramının Amerikan okullarındaki uygulamaları üzerine bir çalışma. *Eurasian Journal of Educational Research*, 8.
- Neisser, U. (1967). *Cognitive psychology*, Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall.
- Perkins, D. (1992). *Smart schools: better thinking and learning for every child*. New York, NY: Free Press.
- Piaget, J. (1972). *The psychology of the child*. New York: Basic Books.
- Saban, A. (2005). *Çoklu Zekâ Teorisi ve eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Sattler, J. M. (2001). *Assessment of children: cognitive applications*. (4th ed.) San Diego, CA: Jerome M. Sattler, Inc.
- Shearer, C. B. (1998). *The MIDAS handbook of multiple intelligences in the classroom*. Kent, OH: MI Research and Consulting, Inc. <http://www.miresearch.org/midas/midas-2/bibliography> adresinden alınmıştır.
- Shearer, C. B. (2009). *The MIDAS handbook of multiple intelligences in the classroom*. (Rev. ed.). <http://www.miresearch.org/midas/midas-2/bibliography/> adresinden alınmıştır.
- Spearman, C. (1904). "General intelligence" objectively determined and measured. *American Journal of Psychology*, 15, 201-293.
- Talu, N. (1999). Çoklu Zekâ Kuramı ve eğitime yansımaları, *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 64-72
- Terman, L. M. (1916). *The measurement of intelligence*. Boston: Houghton Mifflin.
- Thorndike, E. (1920). Intelligence and its use. *Harper's Magazine*, 140, 227-235.
- Thorndike, E. (1932). *The fundamentals of learning*, New York: AMS Press Inc.,
- Thurstone, L. L. (1938). *Primary mental abilities*. Chicago: University of Chicago Press.
- Vialle, W. (1997). In Australia: Multiple intelligences. *Educational Leadership*, 65-69.
- Visser, B. A., Ashton, M. C., Vernon, P. A. (2006). Beyond g: Putting multiple intelligences theory to the test. *Intelligence*, 34, 487-502, doi:10.1016/j.intell.2006.02.004
- Vural, B. (2004). *Öğrenci merkezli eğitim ve çoklu zekâ*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Waterhouse, L. (2006). Multiple intelligences, the Mozart effect, and emotional intelligence: A critical review, *Educational Psychologist*, 41(4):207-225, DOI10.1207/s15326985ep4104_1
- Wechsler, D. (1939). *The measurement of adult intelligence*. Baltimore (MD): Williams & Watkins.
- Willingham, D. T. (2004). Reframing the mind. *Education Next*, 4(3), 19-24.
- Woolfolk, A (2010). *Eğitim psikolojisi*. (Çev. D. Özen.), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Yenilmez, K. ve Bozkurt, E. (2006). Matematik eğitiminde Çoklu Zekâ Kuramına yönelik öğretmen düşünceleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 90-103.

Atıf İçin/Please cite as: Ünal-Karagüven, M.H. (2018). Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimde Uygulamaları (Multiple Intelligence Theory and Applications in Education). *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 1-17. <http://dergipark//academiadergi.com>

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN RENKLERİ KULLANMA DURUMLARI

Azmi TURKUT¹ İbrahim Yaşar KAZU²

1,2. Fırat Üniversitesi, Türkiye

ARTICLE INFO

Özet

Renk, göz ile anlaşılan bir ışık tesiridir. Işığın eşya üzerine çarpması ile yansıyan ışınlardan gözümüze gelen duyuların her birine renk denir. Renkleri, farklı parametreleri kullanarak gruplara ayırmak mümkündür. İnsanlar üzerinde bıraktığı etkiler göz önünde bulundurulduğunda "sıcak" ve "soğuk" olmak üzere iki renk grubu ortaya çıkar. Bunun dışında renkler fiziksel olarak "ana renkler" ve "ara renkler" olarak da gruplandırılmıştır. Renk psikolojisi insanın renge tepkisinin hem duyuşsal hem de fiziksel olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda renklerin insan üzerindeki etkilerini, fizyolojik etkiler ve psikolojik etkiler olarak ayırmak mümkündür. Bu çalışmada, rengin ortaokul öğrencileri tarafından nasıl algılandığı, ortaokul öğrencilerin hangi renkleri sevdiğini araştırılarak elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiş ve istatistiksel olarak veriler frekans ve yüzde dağılımları yorumlanmıştır. 7.sınıf ve 8.sınıf öğrencilerine verilen renkler "Siyah", "Beyaz", "Gri", "Kahverengi", "Mavi", "Yeşil", "Turuncu", "Sarı", "Pembe" ve "Kırmızı" renkleri neyi hatırlatıyor ifadesine ilişkin bir çok sayıda metaforlar ürettikleri gözlenmiştir. Çocukların yaşadıkları sosyal ve kültürel çevrenin bireysel tüm tercihlerine etkisi olduğu gerçeğinden hareket edilen bu çalışmada, resim ve rengin çocuklar için ne ifade ettiğine yönelik altyapı unsurları belirlenerek; çevre, okul, aile ve kültürel faktörlerin renk tercihlerine doğrudan etkilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

© 2018 AEAD

Anahtar Kelimeler

Renk bilgisi, Renkler, Renk psikolojisi, Metafor

Colors Used by Secondary School Students

ARTICLE INFO

Abstract

Color is a light effect understood by the eye. Each of the sensations that come to light from the rays reflected by the light impact on the article is called color. It is possible to separate colors into groups using different parameters. Given the effects on people, there are two groups of colors, "hot" and "cold." Other than that, the colors are grouped physically as "primary colors" and "intermediate colors". Color psychology indicates that human's reaction to color is both sensory and physical, in this context it is possible to distinguish the effects of colors on humans-physiological effects-psychological effects. In this study, it is summarized how color is perceived by human beings and how the perception phenomenon is realized. The data obtained by investigating the differences in colors which the students in middle school age liked about colors, analyzed the content analysis technique and statistically frequency and percentage distributions of the data were interpreted. Colors given to 7th and 8th grade students are also changed to colors "Black", "White", "Gray", "Brown", "Blue", "Green", "Orange", "Yellow", "Pink" and "Red" it has been observed that they produce a large number of metaphors that they produce about the expression of what reminds them to be given. In this research, which is based on the fact that the social and cultural environment in which children live is influenced by all the individual preferences, by

¹Fırat Üniversitesi, azmiturkut@my.net.com

determining the elements of the infrastructure for painting and color children, environmental, school, family and cultural factors of color preferences.

© 2018 AEAD

Key words:

Color information, Colors, Color psychology, Metaphor

GİRİŞ

Herhangi bir biçim, doku veya renk belleğimizde bir *anlam* oluşturabilir. *Mutluluğun Mimarisi* adlı eserinde Alain de Botton, iç dünyamız ile görsel-duyusal algımız için dilimizde birçok metafor olduğunu ifade etmektedir. Botton'un örneklemeleri arasında, *güçlü* kavramını anlatmak için yüksek bir yapı, ağır ve kalın bir biçim kullanmak fikri olduğu, *dinginlik* için az katlı, yatayda sürekliliği olan bir biçim kullanmak önerisi, *yumuşak* izlenimi için özgül ağırlığı hafif ve açık renk bir malzeme, *şeffaf* için saydam/yarı saydam malzemeler, hatta demokrasinin simgesi için saydam malzemelerin seçilebileceği anlatılmaktadır (Botton, 2010:80, 98-105). Tüm bu anlamsal ilişki kurma çabaları, mekânı deneyimlemede etkili olmaktadır. Kişilerin çevresindeki elemanlara benzettiği yapı/ mekân /nesne ile iletişim kurması daha kolay ve başarılı olmaktadır. İletişim kurma sürecinde psiko-sosyal açıdan renk kavramının katkısı, fiziksel ve psikolojik açıdan kişileri etkilemesi nedeniyle önemlidir. Renk, günlük yaşantımız içerisinde bir anlatım dili oluşturmuştur. Bu anlatım dili, belirli renklerle ilgili bir kodlama da oluşturmaktadır. Kişilerin belleğindeki kodlama, mekân bileşenlerinin kişisel duyuları uyarmasına bağlı olarak *negatif algı* ile *pozitif algı* arasında değişebilir. Negatif algı, bir mekân için görsel duyum eşiği minimum olduğunda, mekânsal uyartılardan gelen sinyaller zayıfladığında ortaya çıkmaktadır. Donatılar, yüzey renkleri türsüz ise, diğer bir deyişle, siyah-beyaz ekseninde, akromatik renk düzeni oluşturulmuşsa negatif algı ortaya çıkmaktadır. Tek bir renk türü, yalnızca değer bileşeninde değişikliğe uğramışsa, yine negatif algı oluşur; mekân *monoton*, *sıkıcı*, *durağan* gibi olumsuz sıfatlarla tanımlanır. Pozitif algı ise, bir mekândaki renk kompozisyonu farklı renk türleri ile oluşturulmuşsa, aynı renk türüne ait yüksek doymuşluk derecelerinde renk örnekleri birlikte kullanılmışsa ve/veya yüzey dokuları baskın ise ortaya çıkmaktadır (Manav, 2011:93-102).

Yapılan araştırmalarda renkler ve insan davranışları arasında çok sıkı ilişkiler olduğu görülmüş, sevdiğimiz pek çok rengin içinde kişiliğimizle ilgili bilgilerin olduğu anlaşılmıştır. Renk seçimimizi mizacımız, yaşam koşullarımız, bilinçli yaşantılarımızın yanı sıra ihtiyaç duyduğumuz enerjinin niteliği de belirlemektedir. Renkler ve kişiliğimiz arasındaki ilişkinin çözülmesi amacıyla "renk çarkları" kullanılmaktadır. Sekiz canlı renkten oluşan bu çarklardan yapılan renk seçimleri sonucunda kişilik yapısıyla ilgili yorumlarda bulunulur. Seçilen renkler

bilinçaltı istekleri, yetersizlikleri ve gizli yetenekleri ortaya çıkarmakta ve böylece etkili bir kişilik geliştirme aracı olabilmektedir (Karabulut Doğan, 2012: 15). Halkla İlişkiler uzmanı Mehmet Çağan "Sizin Renkleriniz" adlı kitabında renklere ve renklerin insanlar üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Renkler insanlara bilgi dolu sinyaller gönderiyor. Bütün insanların ortak özelliği belli renklere karşı belli tepkiler vermesidir. Bu durum o kadar alışılmıştır ki farkında olmadan gerçekleşir. Çoğu kez insanlar renkler ve kendilerinde yarattığı duygular arasında bir bağlantı kuramazlar ve üzerinde düşünmezler bile. Fakat bazı renkler herkesin içinde benzer tepkilere yol açar. Bazen bu tepkiler fiziksel, bazen duygusal ve bazen de kültürelidir (Karabulut Doğan, 2012: 19).

Fiziksel etkenler: Renkler insanlar üzerinde belirli fiziksel etkiler yaratır. Hem zihinde hem de vücutta değişik tepkiler oluşur. İnsanlar bir obje ile rengini bütün olarak algırlar, örneğin kırmızı elma, mavi kuş (Ulaş, 2002).

Psikolojik etkenler: Pek çoğumuz büyürken içinde bulunduğumuz kültürün etkisi ile bazı renkler ile bazı kavramlar arasında bağlantı kurmayı öğreniriz. Örneğin bazı kültürlerde gelinlik rengi beyaz iken bazı kültürlerde kırmızıdır (Ulaş, 2002).

Kırmızı: Fiziksel gücün, hareketin, canlılığın rengidir. Başlangıçları teşvik eder. Çalışmaya şevk verir, tembelliğin karşıtıdır. İhtirasın ve cinsel aşkın temsilcisidir. Olumsuzluğu kabalık, duyarsızlık olarak ortaya çıkar. Kızgınlığa ve saldırganlığa yol açar. Tamamlayıcısı turkuazdır (Ulaş, 2002).

Turuncu: Turuncu, güç ve dayanıklılığın rengidir. Ayrıca sıcaklığı, ateşi ve telaşı simgeler. Neşenin ve bilgeliğin de sembolü olan turuncunun, insanlardaki sosyalleşme duygularını faaliyete geçirdiğini ifade eden uzmanlar, bu rengin aşırı kullanımının sinir sistemini olumsuz yönde etkilediğini vurguluyorlar. Uzmanlar, bu sebeple turuncuyu, yeşil ve mavinin tonlarıyla birlikte kullanmak gerektiğine dikkat çekiyorlar. Kırmızı gibi dışa dönük ve heyecan vericidir, ancak ondan daha yapıcıdır. Sağlık, canlılık, yaratıcılık, güven, cesaret ve iletişim turuncunun özellikleridir. Mutluluk vericidir. Olumsuzluğu ezici olma ve üstün gelme isteği şeklinde ortaya çıkar. Bazen de gösteriş meraklısı bir karakter şeklinde kendini gösterir. Tamamlayıcısı mavidir (Ulaş, 2002).

Sarı: Parlak, neşeli ve sevecendir. Umut aşılar. Alçak gönüllüğü, bilgiyi ve bilgeliği simgeler. İlham vericidir. Olumsuzluğu ikiyüzlülük, aldatmaya eğilim şeklinde ortaya çıkabilir. Zihinsel karışıklığa da yol açabilir. Tamamlayıcısı mordur (Ernest, 1974).

Yeşil: Doğanın simgesi olan yeşil, yaşama umudunu simgeler. Koyu yeşil renk haset, kıskançlık ve batıl inanç anlamlarını taşıırken açık yeşil, yeni bir yaşamın, enerjinin ve bereketin rengidir, paylaşımın, işbirliğinin, uyumun ve cömertliğin rengidir. Yatıştırır, güven ve huzur verir. Özgürlük doğal enerjisidir. Yeşil, yaşamın, yenilenmenin ve evrimin rengidir. Olumsuzluğu umursamazlık, kıskançlık, şüphe ve bencillik olarak ortaya çıkar. Güvensizlik ve tembellik de istenmeyen etkilerdir. Tamamlayıcısı macentadır (Dalda, 2000: 28).

Turkuaz: Üst düzeydeki bir değişimin ve dönüşümün simgesidir. Açık fikirli, yardımsever ve gururludur. Dikkati ayakta tutar. Kendini ifadeye yardımcıdır. Olumsuzluğu yaşamdan korkma ve çekingenlik olarak ortaya çıkar. Duygusal ve zihinsel soyutlanma isteği de bir başka olumsuz etkisidir. Tamamlayıcısı kırmızıdır (Dalda, 2000: 28).

Mavi: Ruhsal dünyanın ve derin tutkuların ifadesidir. Sakinliği, güven ve sadakâti temsil eder. Yeteneğin, güzelliğin ve sorumluluğun rengidir. Mavi barışı, sevgiyi ve şifayı sunar. Umut, inanç ve özgürlük duyguları aşılar. Olumsuzluğu, sürekli arayış içinde olmak şeklinde görünür. Güvensizlik, hayalperestlik, aşırı duygusallık olumsuz etkileridir. Tekdüzeliğe ve tembelliğe de sürükleyebilir. Tamamlayıcısı turuncudur (Dalda, 2000: 28).

Mor: Asaleti, itibarı ve kendine güveni temsil eder. Özerklik ve bütünleşme yükselen özellikleridir. Ruhsal enerji ve sezgilerin rengidir. Yaratıcılık, hoşgörü ve düşünce gücü mor renk ile ilişkilidir. Olumsuz özellikleri unutkanlık ve sabırsızlık şeklinde ortaya çıkar. Yanlış kullanımı sonucunda kavgaya eğilimli, saygısız bir karakter yapısı görülür. Küstahça bir gurur ortaya çıkabilir. Karakter bütünlüğünün kaybına ve kişiliğin çözülmesine yol açabilir de. Tamamlayıcı rengi sarıdır (Ulaş, 2002).

Macenta: Tüm renklerin en zarifi kabul edilir. İdealizmi temsil eder ve saygı, minnettarlık ve sadakat kavramlarıyla bağlantılıdır. Enerjisi anlayış ve olgunluğu getirir. İnsanlar arasında ayırım gözetmeyen bir yöneticilik anlayışı verir. Yumuşak, sıcak ve koruyucudur. Sevginin, şefkatin ifadesidir. Olumsuz yönleri üstünlük kurma isteği, egemen olma arzusu şeklinde belirebilir. Anlamsız gurura yol açabilir. Yanlış kullanımı sonucunda kendine güvensizlik duyguları ortaya çıkabilir (Ulaş, 2002).

Beyaz, Siyah ve Diğerleri: Beyaz tüm ışık tayfını bünyesinde toplamıştır. Enerji sistemini dengeler, temizler. Yaratıcılık duygularını açığa çıkarır ve geliştirir. Birlikte kullanıldığı diğer renklerin güçlerini artırır. Siyah, gri ve kahverengi gökkuşağında ve renk çarkında bulunmazlar. Son derece yoğun ve ağır enerjileri vardır. Doğru zamanda kullanıldıklarında etkileri olumludur. Siyahın aşırılıkları dengeleyici özelliği vardır, ancak tek renk olarak kullanılmaması iyi olur. Kahverengi sosyal dengeyi ve toplum içinde rahatlığı sağlar. Zihin üzerinde etkilidir.

Renk sinyalleri üzerinde yapılan araştırmada renklerin insan üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. İçgüdüsel olarak bazı renklerin bazı kavramlar ile birleştirildiği belirlenmiştir. Örneğin romantik bir renk düşünmemiz istenirse çok yüksek ihtimalle kırmızı ya da pembe aklımıza gelecektir. Sıcak ya da canlı renkler düşünmemiz istenirse sarı aklımıza gelecek renkler arasındadır. İnternetteki mesaj forumlarında kullanılan yüz şekillerinin çoğunun sarı olması bir rastlantı değildir (Bilgi, 2018).

Araştırmanın Amacı

Araştırma ortaokul öğrencilerinin renkleri günlük hayatlarında nasıl algıladıklarını metaforlar aracılığıyla ortaya koymak amaçlanmıştır.

3. YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırma Diyarbakır ilinde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu il merkezinde yer alan Ortaokul öğrencileri evreni meydana getirmektedir. Belirlenen bu evren için örneklem seçiminde uygun örnekleme yöntemi seçilmiştir. Büyüköztürk (2012) söz konusu yöntemin; zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir. Çalışmanın örnekleminde 85 ortaokul 7. sınıf ve 69 ortaokul 8. sınıf olmak üzere toplam 154 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin 66'sı erkek ve 88'i kız öğrencilerdir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından literatürde mevcut olan soruların derlenmesi sonucunda oluşturulan anket kullanılmıştır. Anketin birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci

bölümde ise renk ve resmin; katılımcıların hayatında ne kadar yer ettiği, bu konuda ne düşündükleri ve ne kadar bilgiye sahip olduklarını ölçmek amacıyla yönelik sorular yer almaktadır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada hazırlanan anket topluca uygulamaya müsait bir ölçme aracı olduğu için ayrı ayrı sınıflar ele alınarak uygulanmıştır. Anketler öğrencilerin kendilerini rahat, birbirlerini görmedikleri güvenilir ortamlarda uygulanmaya dikkat edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22.0 sürümü ve Microsoft Excel programları kullanılarak kodlanmış ve analiz edilmiştir. Araştırmada yer alan tüm ifadelerin analizi için frekans analizi ve yüzde analizleri uygulanmıştır.

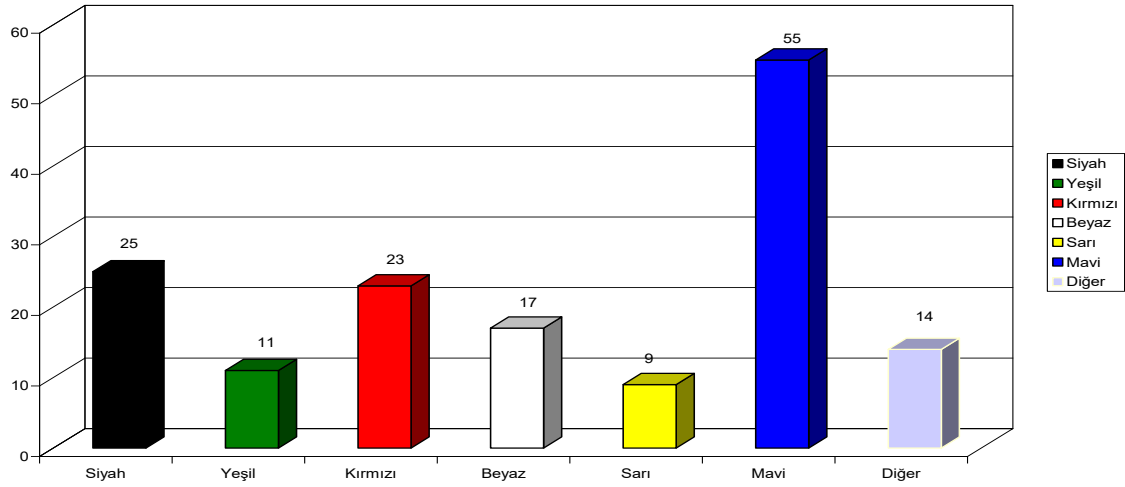
BULGULAR

Tablo 1: Öğrencilerin resim yapma durumu

Resim yapma durumu	F	(%)	Resim yapma durumu	F	(%)
Doğa resmi	43	27,9	Ruh halime göre	3	1,9
Manzara	40	26,0	Çiftlik resimleri	1	0,6
İnsan resmi	13	8,4	Ev	2	1,3
Huzur veren resimler	4	2,6	Havyan resimleri	2	1,3
Mutlu olan bir ortam	1	0,6	Karanlık	1	0,6
Bulut	2	1,3	Köy	1	0,6
Hayvan resimleri	1	0,6	Mimari Yapı	6	3,9
Aklıma gelen her şeyi çizmek	4	2,6	Japon Karakterleri	1	0,6
Kara kalem	7	4,5	Kıyafet	2	1,3
Aile	1	0,6	Araba	2	1,3
Süper Kahraman	2	1,3	Simgeler	1	0,6
Futbolcu	1	0,6	Üç boyutlu resimler	2	1,3
İlgi çeken şeyleri çizmek	1	0,6	Müzik aletleri	1	0,6
Resim yapmayı sevmem	1	0,6	Karikatür	2	1,3
Geometrik şekiller	1	0,6	Tasarım	1	0,6
Mutluluğun resmi	3	1,9	Ünlü Kişiler	1	0,6
Toplam				154	100

Öğrencilerin neyin/ne tarz resimleri yapmayı seversiniz ile ilgili duruma en fazla %27,9 ile doğa resmi, %26 ile manzara ve % 8,4 ile insan resmi çizmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin Sevdiği Renkler

Grafik 1: Öğrencilerin "En beğendiğiniz renk nedir" ifadesine ait dağılımlarını gösteren grafik.

Çalışmaya katılan öğrencilerin en beğendikleri renge ilişkin görüşleri incelendiğinde, mavi %35,7, siyah %16,2, kırmızı %14,9, beyaz %11, diğer %9,1, yeşil %7,1 ve sarı %5,8 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin en beğendiği rengin neyi ifade etme durumu

	F	(%)
Huzur	70	45,5
Rahatlık	30	19,5
Sonsuzluk	20	13,0
Aşk	9	5,8
Temizlik	7	4,5
Diğer	18	11,7
Toplam	154	100

Öğrencilerin, en beğendiği rengin kendilerine neyi ifade ettiğine ilişkin görüşleri incelendiğinde, huzur, rahatlık, sonsuzluk, aşk ve temizlik olduğunu ifade etmişlerdi.

Tablo 3: Öğrencilerin "Siyah renk size neyi hatırlatıyor?" ifadesine ait görüşleri

Metafor Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Metafor Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Anlatılacak bir şey yok	3	1,9	21	Körlüğü	1	0,6
2	Asaleti	3	1,9	22	Kötülüğü	6	3,9
3	Asillik	1	0,6	23	Liderliği	1	0,6
4	Aşkı	1	0,6	24	Mutluluk	2	1,3
5	Ayrılığı	1	0,6	25	Mutsuzluğu	15	9,7
6	Cenazeyi	1	0,6	26	Öğretmen	1	0,6
7	Cesareti	1	0,6	27	Ölümü	13	8,4
8	Elbise	1	0,6	28	Pisliği	1	0,6

9	Elektrik kesintisi	1	0,6	29	Rahatlığımız	1	0,6
10	Geceyi	4	2,6	30	Saçlarımı	2	1,3
11	Haksızlık	1	0,6	31	Sertliği	1	0,6
12	Hapishaneyi	1	0,6	32	Sonsuzluğu	2	1,3
13	Huzur	1	0,6	33	Takımımı	6	3,9
14	Huzursuzluk	3	1,9	34	Tohumu	1	0,6
15	Hüznünü	6	3,9	35	Umutsuzluk	1	0,6
16	İsyan	1	0,6	36	Uzay	1	0,6
17	Kalem	1	0,6	37	Üzüntüyü	2	1,3
18	Karamsarlığı	15	9,7	38	Yalnızlık	1	0,6
19	Karanlığı	38	24,7	39	Yaşanan olaylar	1	0,6
20	Korkuyu	10	6,5	40	Zeytin	1	0,6
Toplam						154	100

Öğrencilere, "Siyah renk size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, anlatılacak bir şey yok, asaleti, asilliği, aşkı, ayrılığı, cenazeyi, cesareti, elbiseyi, elektrik kesintisini, geceyi, haksızlığı, hapishaneyi, huzuru, huzursuzluğu, hüznünü, isyanı, kalem, karamsarlığı, karanlığı, korkuyu, körlüğü, kötülüğü, liderliği, mutluluğu, mutsuzluğu, öğretmeni, ölümü, pisliği, rahatlığımız, saçlarımı, sertliği, sonsuzluğu, takımını, tohumu, umutsuzluğu, uzayı, üzüntüyü, yalnızlığı, yaşanan olayları, zeytini ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 4: Öğrencilerin "Beyaz rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşler

Metafor				Metafor			
Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Açık	2	1,3	26	Karanlık	1	0,6
2	Aile	2	1,3	27	Kardeşimi	1	0,6
3	Anne	1	0,6	28	Kefeni	1	0,6
4	Arabayı	1	0,6	29	Melekleri	4	2,6
5	Aydınlık	3	1,9	30	Mutluluğu	18	11,7
6	Barışı	10	6,5	31	Nuru	1	0,6
7	Berraklık	1	0,6	32	Ölümü	1	0,6
8	Bulut	6	3,9	33	Özgürlüğü	1	0,6
9	Canlılığı	1	0,6	34	Rahatlığı	1	0,6
10	Çocuk	1	0,6	35	Ruhumuzu	1	0,6
11	Duvarı	1	0,6	36	Rüya	1	0,6
12	Evleri	1	0,6	37	Sadelik	2	1,3
13	Ferahlığı	6	3,9	38	Saflığı	1	0,6
14	Gelinliği	1	0,6	39	Saflığı	18	11,7
15	Gökyüzünü	3	1,9	40	Sakinlik	1	0,6
16	Güzel günü	1	0,6	41	Saygıyı	1	0,6
17	Güzelliği	2	1,3	42	Sevgi	1	0,6
18	Hayatı	1	0,6	43	Sonsuzluğu	2	1,3

19	Her şeye Yakışması	1	0,6	44	Suyu	1	0,6
20	Heyecan	1	0,6	45	Tahtayı	1	0,6
21	Hiçbir şeyi	3	1,9	46	Takımımı	5	3,2
22	Huzuru	14	9,1	47	Temizliği	9	5,8
23	Işık	1	0,6	48	Temizlik	6	3,9
24	İyilik	5	3,2	49	Üzüntüyü	1	0,6
25	Kar yağması	1	0,6	50	Yeni bir sayfa	4	2,6
Toplam						154	100

Öğrencilere, "Beyaz renk size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, anlatılacak bir şey yok, açık, aile, anne, arabayı, aydınlığı, barış, berraklık, bulutu, canlılığı, çocuk, duvarı, evi, ferahlığı, gelinliği, gökyüzünü, güzel günü, güzelliği, hayatı, her şeye yakışması, heyecanı, hiçbir şeyi, huzuru, ışığı, iyilik, kar yağmasını, karanlığı, kardeşimi, kefeni, melekleri, mutluluğu, nuru, ölümü, özgürlüğü, rahatlığı, ruhumuzu, rüyayı, sadelik, saflığı, sakinlik, saygı, sevgi, sonsuzluğu, suyu, tahtayı, takımımı, temizliği, temizlik, üzüntüyü, ve yeni bir sayfayı ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 5. Öğrencilerin "Gri rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşleri

Metafor				Metafor			
Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Ağırlık	1	0,6	43	Karanlığı	2	1,3
2	Akıllı Tahtayı	4	2,6	44	Kararsızlığı	2	1,3
3	Anlatılacak Bir Şey Yok	17	11	45	Kararsızlık	2	1,3
4	Arabayı	5	3,2	46	Kardeş	2	1,3
5	Arada Kalmış	1	0,6	47	Karakter Değişimi	1	0,6
6	Arkadaş	1	0,6	48	Katılığı	1	0,6
7	Asaleti	2	1,3	49	Kıyafetleri	1	0,6
8	Ayakkabı	1	0,6	50	Kirliliği	2	1,3
9	Barış	3	1,9	51	Korku	1	0,6
10	Baterimi	1	0,6	52	Korumayı	1	0,6
11	Belirsizliği	1	0,6	53	Kötülüğü	3	1,9
12	Betonu	3	1,9	54	Kurtları	1	0,6
13	Bir Şey Anlatmıyor	1	0,6	55	Külü	1	0,6
14	Boğucu Renk	2	1,3	56	Lekeyi	1	0,6
15	Boşluğu	1	0,6	57	Mutfak	2	0,6
16	Bulanık	1	0,6	58	Mutluluk	1	0,6
17	Bulut	2	1,3	59	Mutsuzluğu	4	2,6
18	Ceketini	1	0,6	60	Negatifliği	1	0,6
19	Dağları	1	0,6	61	Öğretmeni	5	3,2
20	Derinlik	1	0,6	62	Pantolon	1	0,6
21	Dolapları	1	0,6	63	Parke Rengi	1	0,6
22	Duvarı	2	1,3	64	Parkalık	1	0,6
23	Duvarları	1	0,6	65	Rahatlık	3	1,9
24	Elbiseler	2	1,3	66	Resmiyeti	1	0,6
25	Elektronik Eşyaları	1	0,6	67	Saç Rengini	1	0,6
26	Endişe	1	0,6	68	Sade Bir Renk	1	0,6

27	Ev	1	0,6	69	Sadeliği	2	1,3
28	Gökyüzünü	1	0,6	70	Sarı	1	0,6
29	Gümüş	1	0,6	71	Sevdiğimi	2	1,3
30	Hayatımı	3	1,9	72	Sıkıcı Bir Renk	1	0,6
31	Hiçbir Şey	1	0,6	73	Sonsuzluk	4	2,6
32	Huzursuzluk	1	0,6	74	Tahtayı	1	0,6
33	Huzuru	2	1,3	75	Takım Elbise	2	1,3
34	Hüznünü	1	0,6	76	Taşı	2	1,3
35	İç Açıcı	1	0,6	77	Teknoloji	8	5,2
36	İlgi Çeken	1	0,6	78	Temizliği	3	1,9
37	İnsanı Kendine Çekme	1	0,6	79	Umutsuzluğu	2	1,3
38	İşi	1	0,6	80	Uzay Aracını	1	0,6
39	İyiliği	1	0,6	81	Üzüntüyü	1	0,6
40	Kaldırımları	2	1,3	82	Yağmuru	1	0,6
41	Kapalı Ortamı	1	0,6	83	Yolu	1	0,6
42	Karamsar	3	1,9				
Toplam						54	100

Öğrencilere, "Gri renk size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, ağırlık, akıllı tahtayı, anlatılacak bir şey yok, arabayı, arada kalmış, arkadaş, asaleti, ayakkabıyı, barışı, batıyı, belirsizliği, betonu, bir şey anlatmıyor, boğucu renk, boşluk, bulanık, bulut, ceketini, dağları, derinlik, dolapları, duvarı, duvarları, elbiseleri, elektronik eşyaları, endişe, ev, gökyüzü, gümüş, hayatımı, hiçbir şey, huzursuzluk, huzuru, hüznünü, iç açıcı, ilgi çeken, insanı kendine çekme, işi, iyiliği, kaldırımları, kapalı ortamı, karamsar, kararlılığı, kararsızlığı, kararsızlık, kardeş, karakter değişimi, katılığı, kıyafetleri, kirliliği, korku, korumayı, kötülüğü, kurtları, küllü, lekeyi, mutluluk, mutluluğu, mutsuzluğu, negatifliği, öğretmeni, pantolon, parke rengi, parkalık, rahatlık, resmiyeti, saç rengi, sade bir renk, sadeliği, sarı, sevdiğimi, sıkıcı bir renk, sonsuzluk, tahtayı, takım elbise, taşı, teknoloji, temizliği, umutsuzluğu, uzay aracını, üzüntüyü, yağmuru ve yolu ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 6. Öğrencilerin "Kahverengi rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşleri

Metafor				Metafor			
Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Ağacın dokusu	22	14,3	35	Kötülük	2	1,3
2	Ahşapları	1	0,6	36	Kurak olması	1	0,6
3	Anlatılacak Bir şey yok	11	7,1	37	Kuşlar	1	0,6
4	Ayrılığı	1	0,6	38	Mangalları	1	0,6
5	Baba	2	1,3	39	Masa	2	1,3
6	Boğucu Renk	1	0,6	40	Mucizeyi	1	0,6
7	Boyalarımı	1	0,6	41	Mutluluğu	1	0,6
8	Çalışkanlığı	1	0,6	42	Mutluluğu	1	0,6
9	Çaresizlik	1	0,6	43	Mutluluk	1	0,6
10	Çatıyı	1	0,6	44	Mutsuzluğu	1	0,6

11	Çılgınlığı	1	0,6	45	Öğretmenimi	2	1,3
12	Çikolata	1	0,6	46	Ölüm	1	0,6
13	Dışlanmışlık	1	0,6	47	Savaş	1	0,6
14	Doğayı	5	3,2	48	Sessizliği	1	0,6
15	Dolap Rengi	1	0,6	49	Sevimsiz	1	0,6
16	Duvarı	1	0,6	50	Sevmediğimi	1	0,6
17	Düşünceli	1	0,6	51	Sıcacık	1	0,6
18	Ferahlığı	1	0,6	52	Sıkıcı bir renk	3	1,9
19	Geçmişi	3	1,9	53	Sonsuzluğu	3	1,9
20	Göz rengi	6	3,9	54	Şıklığı	1	0,6
21	Gücü	1	0,6	55	Tahtayı	3	1,9
22	Güzelliği	1	0,6	56	Temizlik	2	1,3
23	Hiçbir şey	1	0,6	57	Tercih edilen renk	1	0,6
24	Huzur	3	1,9	58	Teyzeler	1	0,6
25	Huzursuzluğu	1	0,6	59	Toprağı	2	1,3
26	Hüznünü	1	0,6	60	Toprağı	17	11
27	İki Yüzlüğü	1	0,6	61	Toprağın	2	1,3
28	İnsanlar	1	0,6	62	Toprak	2	1,3
29	İş	1	0,6	63	Toprak	1	0,6
30	İyimserliği	1	0,6	64	Umut	1	0,6
31	Kahveyi	9	5,8	65	Üzüntü	3	1,9
32	Karamsarlık	4	2,6	66	Var oluşu	1	0,6
33	Korku	1	0,6	67	Yalnızlığı	1	0,6
34	Kötü Şeyleri	1	0,6	36			
Toplam						154	100

Öğrencilere, "Kahverengin size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, ağacın dokusunu, ahşapları, anlatılacak bir şey yok, ayrılığı, babayı, boğucu renk, boyalarımı, çalışkanlığı, çaresizlik, çatıyı, çılgınlığı, çikolata, dışlanmışlık, doğayı, dolap rengi, duvarı, düşünceyi, ferahı, geçmişi, göz rengi, gücü, güzelliği, hiçbir şey, huzur, huzursuzluğu, hüznünü, iki yüzlülüğü, insanları, işi, iyimserliği, kahveyi, karamsarlık, korku, kötü şeyleri, kötülük, kurak olması, kuşlar, mangalları, masayı, mucizeyi, mutluluğu, öğretmenimi, ölümü, savaş, sessizliği, sevimsiz, sevmediğimi, sıcak, sıkıcı bir renk, sonsuzluğu, şıklığı, tahtayı, temizlik, tercih edilen renk, teyzeler, toprağı, umut, üzüntü, var oluş ve yalnızlığı ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 7. Öğrencilerin "Mavi rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşleri

Metafor				Metafor			
Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Ailemi	1	0,6	20	Gülümseme	1	0,6
2	Anlatılacak bir şey yok	5	3,2	21	Güneşi	1	0,6
3	Annemi	1	0,6	22	Güven	1	0,6

4	Arkadaşlık	1	0,6	23	Güzelliği	2	1,3
5	Ayakkabımı	1	0,6	24	Havayı	2	1,3
6	Aydınlığı	2	1,3	25	Hayalimi	1	0,6
7	Azimliliği	1	0,6	26	Huzuru	24	15,6
8	Babamı	6	3,9	27	Hüzün'ü	1	0,6
9	Barışı	4	2,6	28	İç açıcı	1	0,6
10	Bulut	9	5,8	29	Mutluluğu	5	3,2
11	Denizi	12	7,8	30	Mutluluk	4	2,6
12	Doğayı	2	1,3	31	Özgürlük	3	1,9
13	Dünya	1	0,6	32	Rahatlığı	4	2,6
14	Erkek rengi	1	0,6	33	Sakinliği	1	0,6
15	Evi	1	0,6	34	Sonsuzluğu	3	1,9
16	Ferahı	2	1,3	35	Suyun Rengi	2	1,3
17	Formamı	1	0,6	36	Temizlik	2	1,3
18	Gökyüzün	2	27,3	37	Yağmuru	2	1,3
19	Gömlek	1	0,6				
Toplam					154	100	

Öğrencilere, "Mavi rengi size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, ailemi, anlatılacak bir şey yok, annemi, arkadaşı, ayakkabı, yalnızlığı, azimliliği, babamı, barışı, bulutu, denizi, doğayı, dünyayı, erkek rengi, evi, ferahı, formamı, gök yüzünü, gömlek, gülümseme, güneşi, güveni, güzelliği, havayı, hayalimi, huzuru, hüznü, iç açıcı, mutluluğu, mutluluk, özgürlük, rahatlık, sakinliği, sonsuzluğu, suyun rengi, temiz, ve yağmuru ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 8. Öğrencilerin "Yeşil rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşleri

Metafor				Metafor			
Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Ablamı	1	0,6	24	İyiliği	1	0,6
2	Ağacı	14	9,1	25	Kardeşi	1	0,6
3	Ahengi	1	0,6	26	Kitaplığımı	1	0,6
4	Anlatılacak bir şey yok	1	0,6	27	Mutluluk	5	3,2
5	Anlamsızdır	1	0,6	28	Ormanı	5	3,2
6	Aşkı	1	0,6	29	Öğretmeni	2	1,3
7	Babamı	1	0,6	30	Öz güven	1	0,6
8	Bahçe	1	0,6	31	Rahatlık	2	1,3
9	Barışı	4	2,6	32	Ruhu canlandırıyor	1	0,6
10	Bitkileri	2	1,3	33	Sakinliği	1	0,6
11	Canlıları	1	0,6	34	Sevinci	2	1,3
12	Çevreyi	2	1,3	35	Sonsuzluğu	1	0,6
13	Çimenlik	15	9,7	36	Süper Kahramanı	1	0,6

14	Doğayı	43	27,9	37	Şaşkınlığı	1	0,6
15	Duvarı	1	0,6	38	Takımımın rengi	2	1,3
16	Ferahlığı	1	0,6	39	Tebeşir	1	0,6
17	Görkemliliği	1	0,6	40	Temizliği	4	2,6
18	Güzelliği	3	1,9	41	Uyumu	1	0,6
19	Hayal	1	0,6	42	Yaprağı	3	1,9
20	Heyecan verici	1	0,6	43	Yaşamayı	1	0,6
21	Huzuru	15	9,7	44	Yeryüzünü	2	1,3
22	İlgimi çekmiyor	1	0,6	45	Yeşilliği	2	1,3
23	İlkbaharı	1	0,6				
Toplam						154	100

Öğrencilere, "Yeşil renk size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, ablamı, ağacı, ahengi, anlatılacak bir şey yok, anlamsızdır, aşkı, babamı, bahçe, barışı, bitkileri, canlıları, çevreyi, çimenlik, doğayı, duvarı, ferahlığı, görkemliliği, güzelliği, hayal, heyecan verici, huzuru, ilgimi çekmiyor, ilk baharı, iyiliği, kardeşi, kitaplığımı, mutluluk, orman, öğretmeni, öz güveni, rahatlığı, ruhumuzu canlandırıyor, sakinliği, sevinci, sonsuzluğu, süper kahramanı, şaşkınlığı, takımımın rengi, tebeşir, temizliği, uyumu, yaprağı, yaşamayı, yeryüzünü ve yeşilliği ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 9. Öğrencilerin "Turuncu rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşleri

Metafor				Metafor			
Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Acıyı	1	0,6	41	Kalemlik	1	0,6
2	Aile	1	0,6	42	Kardeş	1	0,6
3	Anlatılacak Bir şey yok	12	7,8	43	Kardeşi	1	0,6
4	Annem	1	0,6	44	Kardeşlik	2	1,3
5	Arkadaşlığı	3	1,9	45	Kazağımı	1	0,6
6	Asalet	2	1,3	46	Kınayı	1	0,6
7	Aşkı	1	0,6	47	Kızgın	1	0,6
8	Ateşi	5	3,2	48	Kitap rengi	2	1,3
9	Ayçiçeğini	1	0,6	49	Masayı	3	1,9
10	Aydınlık	2	1,3	50	Meyveleri	1	0,6
11	Barışı	1	0,6	51	Mutluluk	1	0,6
12	Basketbol topu	1	0,6	52	Nefreti	1	0,6
13	Baterimi	1	0,6	53	Of demeyi	1	0,6
14	Bilgiyi	1	0,6	54	Okumayı	1	0,6
15	Binaları	1	0,6	55	Öfkeyi	1	0,6
16	Boyayı	1	0,6	56	Öğretmenleri	1	0,6
17	Canlı renk	1	0,6	57	Önemsemeyi	1	0,6
18	Çerçeveyi	1	0,6	58	Pis bir renk	1	0,6

19	Çirkinliği	1	0,6	59	Portakalı	10	6,5
20	Dikkat Çekici	1	0,6	60	Rafları	1	0,6
21	Dostluk	1	0,6	61	Rahatlık	3	1,9
22	Eğlenceyi	1	0,6	62	Renktir	1	0,6
23	Elbiseyi	1	0,6	63	Saçmalığı	1	0,6
24	Enerji	1	0,6	64	Saflığın	1	0,6
25	Evleri	1	0,6	65	Sağlamlığı	1	0,6
26	Ferahlık	1	0,6	66	Sahil	1	0,6
27	Gökyüzünü	2	1,3	67	Saksıyı	1	0,6
28	Göz Kamaştırmayı	2	1,3	68	Sevgiyi	2	1,3
29	Güller	1	0,6	69	Sevinç	2	1,3
30	Gün Batımı	6	3,9	70	Sıcaklığı	1	0,6
31	Güneşi	25	16,2	71	Sonsuzluğu	3	1,9
32	Güveni	1	0,6	72	Şefkati	1	0,6
33	Güzelliği	2	1,3	73	Şirinliği	1	0,6
34	Hayatı	2	1,3	74	Tasarım	1	0,6
35	Heyecanı	1	0,6	75	Temizlik	2	1,3
36	Hiçbir şey	1	0,6	76	Tiksinmek	1	0,6
37	Huzuru	2	1,3	77	Turunçgilleri	1	0,6
38	Ilık bir renk	1	0,6	78	Üzüntüyü	1	0,6
39	İnsan	1	0,6	79	Yangın	1	0,6
40	Kalemi	3	1,9				
					Toplam	154	100

Öğrencilere, “*Turuncu renk size neyi hatırlatıyor?*” ifadesi sorulduğunda, acıyı, aileyi, anlatılacak bir şey yok, annem, arkadaşlığı, asalet, aşkı, ateşi, ay çiçeğini, aydınlık, barış, basket topu, baterimi, bilgiyi, binaları, boyayı, canlı renk, çerçeveyi, çirkinliği, dikkat çekici, dostluk, eğlenceyi, elbiseyi, enerjiyi, evleri, ferahlık, gökyüzü, göz kamaştırmayı, güller, gün batımı, güneşi, güveni, güzelliği, hayatı, heyecanı, hiç bir şey, huzuru, ılık bir renk, insan, kalemi, kalemlik, kardeş, kardeşi, kardeşlik, kazağımı, kınayı, kızgın, kitap rengi, masayı, meyveleri, mutluluk, nefreti, of demeyi, okumayı, öfkeyi, öğretmenleri, önemsemeyi, pis renk, portakalı, rafları, rahatlık, renktir, saçmalığı, saflığı, sağlamlığı, sahil, saksıyı, sevgiyi, sevinç, sıcaklığı, sonsuzluğu, şefkati, şirinliği, tasarım, temizlik, tiksinmek, turunçgilleri, üzüntüyü ve yangını ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 10: Öğrencilerin "Sarı rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşleri

Metafor				Metafor			
Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Açlık	1	0,6	32	Hüzün'ü	1	0,6
2	Ağacı	1	0,6	33	Isı	1	0,6
3	Aileyi	1	0,6	34	Isıtıcı	1	0,6
4	Altın	1	0,6	35	İnatçılığı	1	0,6
5	Anlatılacak bir şey yok	3	1,9	36	Kardeşi	5	3,2
6	Anne	1	0,6	37	Kardeşliği	1	0,6
7	Ateşi	1	0,6	38	Kavgayı	1	0,6
8	Aydınlığı	6	3,9	39	Kötülüğü	1	0,6
9	Ayrılık	4	2,6	40	Kuruyan yaprakları	1	0,6
10	Barışı	2	1,3	41	Küçük Tartışma	1	0,6
11	Belirginliği	1	0,6	42	Mutluluk	5	3,2
12	Cana yakınlığı	1	0,6	43	Okul Arkadaşları	1	0,6
13	Canlılığı	1	0,6	44	Öğretmeni	1	0,6
14	Çayı	1	0,6	45	Papatyayı	1	0,6
15	Çiçek	2	1,3	46	Parlaklığı	1	0,6
16	Coşku	1	0,6	47	Rahatlığı	1	0,6
17	Çölü	1	0,6	48	Rahatlık	2	1,3
18	Doğayı	2	1,3	49	Rahatsız edici	1	0,6
19	Dostluğu	1	0,6	50	Sevdiğim renk	1	0,6
20	Durgunluk	1	0,6	51	Sevinci	1	0,6
21	Eşitlik	1	0,6	52	Sıcaklığı	2	1,3
22	Geleceği	1	0,6	53	Sıkıcılık	1	0,6
23	Gömleğimi	1	0,6	54	Sonbaharı	1	0,6
24	Gücü	1	0,6	55	Sonsuzluk	1	0,6
25	Güneşi	6	41,6	56	Şans	1	0,6
26	Güzelliği	2	1,3	57	Takımımı	2	1,3
27	Hayatı	1	0,6	58	Tatlılığı	1	0,6
28	Heyecanlı	1	0,6	59	Temizliği	1	0,6
29	Hiç Bitmeyecek	1	0,6	60	Uzayı	1	0,6
30	Huzuru	5	3,2	61	Yazın rengi	1	0,6
31				62	Zamanı	1	0,6
Toplam						154	100

Öğrencilere, "Sarı renk size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, açlık, ağacı, aileyi, altın, anlatılacak bir şey yok, anne, ateşi, karanlığı, ayrılık, barış, belirginliği, cana yakınlığı, canlılığı, çayı, çiçek, coşku, çölü, doğayı, dostluğu, durgunluk, eşitlik, geleceği, gömleğimi, gücü, güneşi, güzelliği, hayatı, heyecanlı, hiç bitmeyecek, huzuru, hüznünü, ısı, ısıtıcı, inatçılığı, kardeşi, kardeşliği, kavgayı, kötülüğü, kuruyan yaprakları, küçük tartışma, mutluluk, okul arkadaşları, öğretmeni, papatyayı, parlaklığı, rahatlığı, rahatlık, rahatsız edici,

sevdiğim renk, sevinç, sıkıcılık, sonbaharı, sonsuzluğu, şans, takımımı, tatlılığı, temizliği, uzayı, yazın rengi ve zamanı ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 11: Öğrencilerin "Pembe rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşleri

Metafor Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Metafor Sırası	Metafor Adı	F	(%)
1	Abla	2	1,3	32	Kalbi	2	1,3
2	Aile	1	0,6	33	Kalem	1	0,6
3	Anlatılacak bir şey yok	11	7,1	34	Karamsarlığı	1	0,6
4	Anneleri	5	3,2	35	Kardeşliği	2	1,3
5	Aşkı	3	1,9	36	Kızları	5	3,2
6	Ayakkabı	1	0,6	37	Kızların Oyuncağı	1	0,6
7	Barış	1	0,6	38	Kızların rengi	12	7,8
8	Bebekliği	2	1,3	39	Mutluluk	21	13,6
9	Bıkkınlık	1	0,6	40	Neşeyi	2	1,3
10	Bu rengi seviyorum	1	0,6	41	Oyuncağımı	1	0,6
11	Bulut	1	0,6	42	Özgürlük	1	0,6
12	Cıvıl cıvıl	1	0,6	43	Pamuk Şekerini	6	3,9
13	Çiçekleri	4	2,6	44	Rahatlığı	1	0,6
14	Çocukluğu	2	1,3	45	Safılık	2	1,3
15	Dizi	1	0,6	46	Sevdama	1	0,6
16	Dostluk	1	0,6	47	Sevgiyi	10	6,5
17	Duvar Kâğıdı	1	0,6	48	Sevimli	2	1,3
18	Duyguyu	1	0,6	49	Sevinci	3	1,9
19	Dürüstlüğü	1	0,6	50	Sevmediğim renk	1	0,6
20	Eğlenceli	1	0,6	51	Sevmeyi	1	0,6
21	Elbiseler	1	0,6	52	Süs eşyalarını	1	0,6
22	Gökkuşağını	1	0,6	53	Şefkati	2	1,3
23	Gönlümü	1	0,6	54	Şeker	1	0,6
24	Gurur	1	0,6	55	Şefkati	1	0,6
25	Gülmeyi	1	0,6	56	Şımarık kız	1	0,6
26	Gülü	3	1,9	57	Şirinlik	3	1,9
27	Hayal	3	1,9	58	Tatlılığı	4	2,6
28	Hiçbir şey	1	0,6	59	Telefonu	1	0,6
29	Huzuru	6	3,9	60	Toka	1	0,6
30	İçtenliği	1	0,6	61	Toplumu	1	0,6
31	Kadınları	1	0,6				
				Toplam		154	100

Öğrencilere, "Pembe renk size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, abla, aile, anlatılacak bir şey yok, anneleri, aşkı, ayakkabıyı, barış, bebeği, bıkkınlık, bu rengi seviyorum, bulut, cıvıl cıvıl, çiçekleri, çocukluğu, dizi, dostluk, duvar kağıdı, duygu, dürüstlüğü, eğlenceli, elbiseleri, gökkuşağını, gönlümü, gurur, gülmeyi, gülü, hayal, hiçbir şey, huzuru,

içtenliği, kadınları, kalbi, kalem, karamsarlığı, kardeşliği, kızları, kızların oyuncağı, kızların rengi, mutluluk, neşeyi, oyuncağımı, özgürlük, pamuk şekerini, rahatlığı, saflığı, sevdami, sevgiyi, sevimli, sevinci, sevdiğim renk, sevmeyi, süs eşyalarını, şefkati, şekeri, şımarık kız, şirinlik, tatlılık, telefonu, toka ve toplumu ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 12: Öğrencilerin "Kırmızı rengin size neyi hatırlatıyor." kavramına ilişkin görüşleri

Metafor				Metafor			
Sıra Sırası	Metafor Adı	F	(%)	Sıra Sırası	Metafor Adı	F	(%)
	Anlatılacak Bir şey				Kuzen		
1	yok	6	3,9	25		1	0,6
2	Annem	4	2,6	26	Laleleri	1	0,6
3	Aşkı	47	30,5	27	Mutluluğu	4	2,6
4	Ateşi	8	5,2	28	Mutsuzluk	1	0,6
5	Barışı	1	0,6	29	Odamı	1	0,6
6	Birlikteliği	1	0,6	30	Ölümü	4	2,6
7	Canlılığı	1	0,6	31	Rahatlığı	1	0,6
8	Cesurluğu	1	0,6	32	Risk	1	0,6
9	Çiçekleri	1	0,6	33	Rüzgârın yanaklara değmesi	1	0,6
10	Duvar Kâğıdını	1	0,6	34	Savaşı	2	1,3
11	Elmayı	2	1,3	35	Sevgiyi	7	4,5
12	Endişedir	1	0,6	36	Sevinç	1	0,6
13	Gömlek	1	0,6	37	Sevmeyi	1	0,6
14	Güç	1	0,6	38	Şeytanlığı	1	0,6
15	Gülü	4	2,6	39	Sıcaklığı	3	1,9
16	Güzelliği	3	1,9	40	Siniri	1	0,6
17	Heyecan	1	0,6	41	Sonsuzluğu	1	0,6
18	Huzuru	4	2,6	42	Takımımın rengi	2	1,3
19	Kalemi	1	0,6	43	Tatlılığı	1	0,6
20	Kanı	17	11	44	Telefonu	1	0,6
21	Kına gecesini	1	0,6	45	Temizlik	1	0,6
22	Kızgınlığı	3	1,9	46	Tutkuyu	1	0,6
23	Korku	1	0,6	47	Ürkütücü	1	0,6
24	Kötülük	3	1,9	48	Zarafet	1	0,6
Toplam						154	100

Öğrencilere, "Kırmızı renk size neyi hatırlatıyor?" ifadesi sorulduğunda, anlatılacak bir şey yok, annem, aşkı, ateşi, barışı, birlikteliği, canlılığı, cesurluğu, çiçekleri, duvar kağıdını, elmayı, endişedir, gömlek, güç, gülü, güzelliği, heyecan, huzur, kalemi, kanı, kına gecesini, kızgınlığı, korku, kötülük, kuzen, laleleri, mutluluğu, mutsuzluğu, odamı, ölümü, rahatlığı, riski, rüzgarın yanağıma değmesi, savaşı, sevgiyi, sevinç, sevmeyi, şeytanlığı, sıcaklığı, siniri, sonsuzluğu, takımımın rengi, tatlılığı, telefonu, temizlik, tutkuyu, ürkütücü ve zarafeti ifade ettikleri görülüp çok sayıda metafor kullanılmıştır.

Tablo 13: Öğrencilerin "Odanızın duvarında en fazla bulunmasını istediğiniz renk hangisi" ifadesine ait dağılımları

Renkler	F	%
Mavi	74	27,5
Beyaz	58	21,6
Kırmızı	32	11,9
Siyah	26	9,7
Sarı	22	8,2
Yeşil	19	7,1
Gri	17	6,3
Diğer renkler	21	7,8
Toplam	269	100

Öğrencilere odanızın duvarlarında en fazla bulunmasını istedikleri renk tercihleri sorulduğunda, mavi, beyaz, kırmızı, siyah, sarı, yeşil, gri ve diğerleri şeklinde olduğu belirlenmiştir. Burada kişi sayısının fazla çıkması birden fazla cevap verilmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 14: Öğrencilerin " Kıyafetlerinizde en çok tercih ettiğiniz renk nedir?" ifadesine ait dağılımları

Renkler	F	%
Siyah	82	33,3
Mavi	46	18,7
Beyaz	40	16,3
Kırmızı	20	8,1
Gri	19	7,7
Sarı	16	6,5
Yeşil	9	3,7
Diğer renkler	14	5,7
Toplam	246	100

Öğrencilerin, kıyafetlerinizde en çok tercih ettiğiniz renk nedir? sorusu sorulduğunda, siyah, mavi, beyaz, kırmızı, gri, sarı ve yeşil renk şeklinde olduğu saptanmıştır.

Tablo 15: Öğrencilerin "Teknolojik eşyasında daha çok hangi rengi tercih edersiniz." ifadesine ait dağılımları

Renkler	F	%
Beyaz	55	26,7
Siyah	54	26,2
Gri	45	21,8
Kırmızı	16	7,8
Mavi	13	6,3
Sarı	7	3,4
Yeşil	6	2,9
Diğer renkler	10	4,90
Toplam	206	100

Öğrencilerin teknolojik eşyasında daha çok hangi rengi tercih edersiniz ifadesi sonuçlarında ise beyaz, siyah, gri, kırmızı, mavi, sarı ve yeşil olarak saptanmıştır.

Tablo 16. Öğrencilerin "Dikkatinizi en çok çeken kitap kapağı rengi nasıldır?" ifadesine ait dağılımları

Renkler	F	%
Kırmızı	47	20,4
Mavi	43	18,7
Siyah	37	16,1
Yeşil	24	10,4
Sarı	23	10
Gri	21	9,1
Beyaz	21	9,1
Diğer renkler	14	6,1
Toplam	230	100

Öğrencilerin, dikkatinizi en çok çeken kitap kapağı rengi nasıldır? sorusuna verdikleri ifadelerde ise, kırmızı, mavi, siyah, yeşil, sarı gri ve beyaz olarak saptanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma ile ortaokul öğrencilerin günlük hayatlarında renkleri nasıl algıladıklarına ilişkin görüşleri metaforlar aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu veriler doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Renk, insanların uzun yıllardır incelediği evrensel ve gizemli bir konudur. Renk, göz ve beyin koordinasyonu ile algıladığımız, beynimizdeki imgeler, anılar, bilgiler doğrultusunda canlandırdığımız kavramdır. Renk kimine sıradan bir anlam ifade ederken kimini başka dünyalara sürüklemektedir. Günümüzde renkler birçok alanda (reklam, psikoloji, mühendislik) incelemeye konu olmaktadır. Ancak yapılan araştırma sırasında, ortaokul öğrencilerin renk

kullanımı ve uyumları hakkında pek araştırma yapılmadığı göze çarpmıştır. Işığın varlığıyla oluşmaya başlayan renk olgusu, insan gözünde ve beyinde sırasıyla gerçekleşen birçok aşama ile zorlu bir süreçten geçip meydana gelmektedir. Kişiliği ve hisleri yansıtan renkler, doğrudan duygulara hitap etmekte ve bazı çağrışımlar uyandırmaktadır. Renklerin dünyasında, her bir rengin kendi içinde taşıdığı bir anlamı ve enerjisi vardır. Ancak, renklere atfedilen değerler ve renk tercihleri, kültürel ve ülkeler arası farklılıklar sergileyebildiğinden, oluşturulabilecek stratejilerde bu özel duruma özen gösterilmesinin gerekliliği söz konusudur. İnsan yaşamında büyük bir yer ve önem arz eden renkler, iletişim boyutunda bir görsel öğe olarak pek çok alanda etkisini hissettirmekte ve varlığını korumaktadır.

Yapılan çalışmada, ortaokul öğrencileri en fazla doğa, manzara ve insan resmi çizmeyi tercih ettikleri en fazla ise mavi ve siyah renkleri beğendikleri belirlenmiştir. En fazla beğendikleri renkleri ise huzur ve rahatlık olarak algıladıkları saptanmıştır. Bununla birlikte renklere yüklenen anlamlar sorulduğunda siyahı karamsarlık ve karanlık, beyazı, mutluluk ve saflık, kahverengini ağaç ve toprak, mavi rengi huzur ve deniz, yeşili doğa olarak algıladıkları belirlenmiştir. Bunun dışında turuncuyu güneş, sarıyı aydınlık, pembeyi mutluluk ve kız rengi, kırmızı rengi ise aşk ve kan rengi olarak algıladıkları belirlenmiştir. Psikolojik anlamda çocuğun bir anlatım biçimi olarak, renklerle kendisini ifadesi aile ve okul açısından önemli olduğu söylenebilir. Araştırma bulgularına dayanılarak, öğrenciler üzerindeki önemli etkisi ortaya konulan renk bilgisinin, öğrencilerin diğer derslerdeki başarısını, öğrendiklerinin kalıcılığını ve öğretilenleri daha çabuk kavramasını etkileyen bir konu olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda renk bilgisi konusunun, renk alanında uzman kişiler tarafından diğer branş öğretmenlerine hizmet içi eğitimde verilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Bilgi, H. (2018). <http://www.kisiselgelisimveolumlamalar.com/hayattan-alintilar/renklerin-gonderdigi-sinyaller-t94439.0.html>
- Botton, A.(2010). *Mutluluğun Mimarisi*, 4. Basım, Sel Yayıncılık, İstanbul
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*. Erişim Tarihi: 09.03.2018, <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf>
- Dalda, A. (2000). *Mimaride Renk Olgusu-Konut Cephelelerinde Renk Olgusu*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir

Karabulut Doğan, N. (2012). İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Giyim Seçimlerini Etkileyen Faktörler, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Mesleki Resim-İř Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Manav, B. (2011). Hacimde Bir Tasarım Parametresi Olarak Renk, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat ve Tasarım Dergisi, 8, 93-102

Ulaş, B. G. (2002). İç Mekân Renk Düzenlemeleri, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Atıf İçin/Please cite as: Turkut, A., ve Kazu, İ.Y. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Renkleri Kullanma Durumları (Colors Used by Secondary School Students). *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 18-38. <http://dergipark//academiadergi.com>

ÖNLİSANS EĞİTİMİ YETERLİLİĞİNİN, ÖNLİSANS MEZUNLARI TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Dilek K. MORKOÇ², Cumhuri ERDÖNMEZ³,

2, 3 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye,

ARTICLE INFO

Özet

Sürekli değişen ve gelişen iş dünyasında kişilerin doğru mesleği seçebilmesi ve seçtiği meslekte sürdürülebilir bir başarı sağlayabilmesi aldığı eğitimin yeterliliği ve kalitesiyle ilişkilidir. Türkiye’de belirli bir meslekte uzmanlaşmaya yönelik mesleki eğitim, yükseköğrenim düzeyinde, Meslek Yüksekokulları ve Yüksekokullar tarafından verilmektedir. Meslek Yüksekokulları, önlisans seviyesinde iki yıllık eğitim veren öğretim kurumlarıdır. Meslek Yüksekokullar, özellikle istihdam piyasasının nitelikli ara elaman ihtiyacını karşılayan mesleki eğitim kurumlarının başında gelmektedir. Çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programından mezun olan öğrencilerin; çalışma durumları, aldıkları eğitim ve ders içeriklerinin yeterliliği konusundaki görüşlerini öğrenmektir. Ayrıca, mezunların eğitim sırasında öğrendikleri bilgileri, sektörde kullanma durumları ve mesleki eğitimin yeterliliği konusunda düşüncelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Çalışma, bir işyerinde tam zamanlı olarak çalışan mezunlarımıza, sosyal ağlardan ulaşılarak toplam 134 mezun öğrenciye uygulanmıştır. Mezunlara, mesleki eğitimin yeterliliği, iş ve kariyer yaşamını değerlendiren yarı yapılandırılmış bir anket formu uygulanmıştır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiş ve sonuçlar değerlendirilerek önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

© 2018 AEAD

Anahtar Kelimeler

Mesleki Eğitim, Meslek Yüksekokulu, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Mezunları, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

¹ VII Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi (ULEAD 2018) kongresinde sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın genişletilmiş halidir.

² Öğr.Gör. Çanakkale Üniversitesi Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye, dkmorkoc@comu.edu.tr

³ Öğr.Gör. Çanakkale Üniversitesi Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye, cerdonmez@comu.edu.tr.

EVALUATION OF SUFFICIENCY OF ASSOCIATE DEGREE EDUCATION BY ASSOCIATE DEGREE GRADUATES

Abstract

The fact that the people can choose the right profession and achieve a sustainable success in the profession s/he has chosen in the constantly changing and developing business world is related to the proficiency and qualification of the education. The vocational training for specialization in a particular profession in Turkey is provided by Vocational Schools and Colleges at the higher education level. Vocational Schools are educational institutions that provide two years of education at associate degree level. Vocational colleges rank first among the vocational education institutions which meet the need for qualified intermediate labor, particularly in the employment market. The aim of the study is to learn their considerations about their working conditions, their education and the adequacy of course content conducted of the students who graduated from the Vocational School of Social Sciences, Department of Office Management and Executive Assistant Program, Canakkale Onsekiz Mart University. It is also aimed at revealing the thoughts of the graduates about the education they have learned during the education, their use in the sector and the adequacy of vocational education. The study has been carried out for a total of 134 graduate students who work full time in a workplace through a social network. A semi-structured questionnaire has been applied to the graduates to assess the qualifications of vocational education, job and career life. The data have been analyzed through the SPSS (Statistical Package for Social Sciences) program and the results have been evaluated and suggested.

© 2018 AEAD

Keywords

Intelligence, education

GİRİŞ

Günümüz dünyası küreselleşme vizyonu ile yeniden biçimlendirilmiş, ekonomik ve teknolojik anlamda ulusal sınırlar ortadan kalkmış, ülkelerin gelişmişlik düzeyi üretim yetenekleriyle ölçülebilir hale gelmiştir. Üretim etkinliğinin odak noktasında olan insanın kadın-erkek ayrımı yapılmaksızın “**eğitilmiş nitelikli insan gücü**” ne dönüştürülmesi üretim faktörlerinin artık olmazsa olmaz önceliği haline gelmiştir. Mesleki eğitim; toplumsal yaşamın özellikle iş yaşamının ihtiyaç duyulan mesleklerinde eğitilmiş nitelikli insan gücünü yetiştirmek için örgün ve yaygın olarak gerçekleştirilen bilgi ve beceri kazanımları eğitimidir. Meslek yüksekokullarına büyük çoğunlukla meslek liselerinden öğrencilerin gelmesi ile eğitimde devamlılık sağlanmaya çalışılmaktadır. Bütünleşik olarak verilmeye çalışılan bu eğitim ile daha nitelikli insan gücü yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bağlantılı bir şekilde süregelen eğitim boyutu amaçlara ulaşmak için; öğrenci kaynağında devamlılık, bölüm açma,

öğrenci sayılarında uygunluk, kaliteli eğitim anlayışı, iş dünyasında daha fazla staj yapma imkanı, akademik kadronun uzmanlığı, mezuniyet sonrası kariyer ve işe yerleştirme birimleri ve bölümlere göre eğitim mekanları-fiziksel ortamlar ilgili mesleğe göre düzenlenmelidir. Ayrıca Meslek Yüksekokullarının görevi bir yandan çeşitli mesleklere yönelik nitelikli insan gücünü yetiştirirken, bir yandan da tercihe göre öğrencileri lisans öğrenimine hazırlamalı, bilimsel düşünme yöntemi kazandırırken bir yandan da çağdaş uygarlığın yaratıcı, bilgili ve becerili fertlerini hayata hazırlamak olmalıdır (Erkul vd. 2017). Bu bağlamda Meslek Yüksekokulları, ülkemizin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara elemanlarını yetiştiren iki yıllık mesleki eğitim veren yükseköğretim kurumlarıdır. Meslek Yüksekokulları eğitim verilen programlarda öğrencilere teorik bilgi alt yapısı ile edinilen bilginin uygulamasına yönelik bilgi ve beceri kazandırmayı hedefleyen ve uygulamalarla (staj-uygulamalı dersler) alınan eğitimi desteklemekte ve sektöre nitelikli işgücü kazandırmaktadır. Günümüzde özellikle eğitim-istihdam ilişkisi, yetkilendirme sistemi ve meslek standartları giderek önem kazanmaktadır. Küreselleşen dünyada gelişen iş alanlarına ve bu alanlardaki rekabete bağlı olarak çalışanların niteliği oldukça önemli hale gelmiştir. Bununla birlikte günümüzde giderek büyüyen ve bünyeleri karmaşık hale gelen işletmelerde, başarılı bir yönetim için bilgi ve iletişim tekniklerini etkili kullanmak da zorunlu hale gelmiştir. Bu durum çalışanların bir yandan teknolojiyi bilmeleri ve onu etkin kullanmalarını, diğer yandan da kendilerini sürekli nitel olarak geliştirmelerini gerektirmektedir.

Meslek Yüksekokullarının gün geçtikçe artan sorunlarına bakıldığında, değişen politikalar, farklılaşan eğitim sistemi, öğrencilerin hedef belirlemede eksikliği, artan “nitelikli ara elaman” ihtiyacına rağmen, Meslek Yüksekokullarından mezun olan öğrencilerin saha çalışmasına olan yetkinliklerinin azlığı ve ihtiyacı karşılayamaması, Meslek Yüksekokullarına önyargılı yaklaşım, okumakta olan öğrencilere ve ailelerine çevreden gelen olumsuz geribildirimler, küçümsenen bir gruba dahil olmanın yükü meslek yüksekokullarında okumanın zorluğu olarak sıralanabilir. Meslek yüksekokullarının birçoğunun kampüslerin dışında yer alması, ulaşım-beslenme-barınma üçgeninde yaşanan sorunlar, üniversite imkanlarından yeterince yararlanamama, üniversite öğrencisi olup-olmama arasında gidip gelen sorgulamalar ve ilçelerde açılan MYO’lar da kısıtlı bir ortamda saha çalışmalarının azlığı ya da yokluğu, sosyalleşememe, eğitim-öğretim ile ilgili eksiklikler vb. söylenebilir (Erkul vd., 2018). Çalışmada incelenen Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programlarına bakıldığında

bu programın amacı, gelişen teknolojiyi takip eden ve teori ile pratiği birleştirebilen, özgüvene sahip yönetici asistanı/sekreteri yetiştirmektir. Programda sekreterlik eğitiminde önemli yer tutan bilgisayar ve büro araçlarını kullanma becerisi, yönetici asistanlığı, sekreterlik bilgisi, işletme, halkla ilişkiler, zaman ve stres yönetimi, yönetim ve organizasyon, mesleki yazışmalar vb. dersler verilmektedir. Öğrenciler programda yoğun sekreterlik eğitimi yanında ileri seviyede bilgisayar eğitimi ile de desteklenmektedir. Programın amacı, meslek ile ilgili temel kavramları ve ilkeleri özümsemiş, kamu ve özel sektör kuruluşlarının ihtiyaç duyduğu mesleğin tüm gereklerini yerine getirebilecek seviyede mesleki bilgilerle donatılmış, her türlü büro araç ve gereçlerini kullanabilen ve alanları ile ilgili büro programları kullanma becerisine sahip meslek elemanları yetiştirmek ve iş hayatına kazandırmaktır.

Büro yöneticisi ve yönetici asistanı olmak isteyenlerin, bu alanda eğitim veren meslek okulları ile üniversitelerde formel eğitim almaları büyük önem taşımaktadır. Çünkü her iş bir uzmanlık gerektirmektedir. Çağdaş büro yöneticileri ve asistanları yönetimin gerek duyduğu her türlü bilgiye, yapılan her işe ilişkin farklı seviyelerde bilgiye ulaşmayı bilmeli ve aynı zamanda yönetimin riskli karar alma aşamalarında ihtiyaç duyduğu özel bilgiyi hazırlayabilecek kapasite ve kabiliyete sahip olmalıdır. Bunların yanında çalışmalar, çalışanlar, ekonomi ve pazarlama alanında meydana gelen ekonomik gelişmeleri araştırarak gerekli bilgiyi hazırlamalı ve rapor halinde sunmasını bilmelidir. Organizasyonel çalışmalar hakkında ekonomik kararlar verebilmeye yardımcı olabilecek yeteneğe sahip olmalıdırlar (Versan, 1990). Modern Örgütlerin kalbi konumundaki yönetim faaliyetlerinin yerine getirilmesinde yöneticilerin en büyük yardımcısı olan asistanlarına büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu anlayışla yönetici asistanlığı mesleğinin orta öğretim ve ön lisans eğitimi aşamalarında, gerekli niteliklerin öğrencilere kazandırılması ve eğitim standartlarının arttırılması, kariyer planlarının değerlendirilmesi oldukça önemlidir ve önemsenmelidir. Son yıllarda büyük işletmeler kariyer planlaması ve kariyer yönetimine oldukça önem vermeye başlamışlardır. Örgüt içi insan kaynakları departmanları, çalışanların işe alım kriterlerini belirlenmesi, işe alım süreci, kariyer planlaması aşamalarında yetkili birimler olarak görev yapmaktadırlar. Amaç kaliteyi arttırmak ve örgütsel hedeflere hızlı ulaşmak, ofis çalışanlarını mutlu kılmak ve geleceğe güvenle bakmalarına yardımcı olma noktasında her türlü önlemin alınmasıdır (Değirmenci vd. 2017). Bu bağlamda Meslek Yüksekokullarının mesleki eğitimde teorik bilgidan öteye gidememesi, mesleki eğitimin

uygulamaya geçilememesi büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Önlisans eğitimi veren bazı okulların öğrencilere sadece sınıf ortamında eğitim vermeye çalıştıkları ve bu eğitimin "ne kadar ne verebilirse" düzeyinde olması ile bu eğitimi alan öğrencilerin sadece teorik bilgi ile mezun oldukları düşünülmektedir. Bu şekilde mezun olan öğrencilerin, iş hayatına başlamaları ile bir takım istihdam sorunu yaşadıkları görülmektedir. Bazı alanlarda talepten fazla mezun olması, nitelikli mezunlar yetiştirilememesi, sadece kitabi bilgi verilmesi, uygulama eksiklikleri, kalite eksikliği, piyasanın beklentisini tam olarak karşılayamama vb. nedenler mesleki eğitimin en temel sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgi çağında yöneticilerin en önemli yardımcıları olan yönetici asistanlığına olan talep her geçen gün artmaktadır. Bununla birlikte programın artan değeri yanında birçok sorunu da beraberinde getirmekte ve çözüm beklemektedir. Büro yönetimi ve yönetici asistanlığı eğitimi; örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Örgün olarak, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde mesleki eğitim veren okullardan ayrıca, uzaktan eğitim programlarından oluşmaktadır. Yaygın büro yönetimi eğitimi ise gerek resmi gerekse özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar ve sertifika programları niteliğindedir. Çalışmanın örneklemini, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programından mezun olan öğrencilerdir. Mezunların aldıkları eğitimi çalıştıkları sektör bazında değerlendirmeleri ve iş deneyimleri ile mesleki eğitimde olması gerekenler, beklentilerin öğrenilmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Önlisans öğrencileri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, daha çok okumakta olan öğrencilerin sorunları, öğrencilerin memnuniyetleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Mezun olan öğrencilerle ilgili çalışmalar oldukça sınırlı ve kapsamlıdır. Üniversitelerin, Meslek Yüksekokulları web siteleri incelendiğinde "mezun", "mezunlarımız" ya da "mezun bilgi sistemleri" başlıklı menüler olduğu görülebilir. Bu menülerin kullanımı ya da mezunlardan, mezun olduktan sonra yaptıkları iş, akademik devamlılık, başarı vb. ile ilgili geri bildirimlerin sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ancak sosyal medya araçlarını kullanımı ile mezunlardan geribildirim alınabilmektedir. Çalışmada, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programından mezun olan öğrencilerin, sosyal ağlardan Facebook kullanılarak, mezunların çalışma durumları, aldıkları eğitimin ve ders içeriklerinin yeterliliği, öğrendikleri bilgilerin sektörde kullanım durumları ve mesleki eğitimin yeterliliği konusunda görüşleri alınmıştır. Çalışmada elde

edilen veriler ile daha etkili bir müfredat çalışması yapılmasına katkı sağlamak, okumakta olan öğrencilere örnekler oluşturulması ile kariyer planlaması çalışmalarına ve MYO eğitime katkı sağlaması çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programına 2011 yılından bu yana kayıt yaptıran (son beş yıl) ve mezun olan öğrenciler dikkate alınmıştır. Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programına son beş yıl içinde 456 öğrencinin kayıt yaptırdığı bunlardan, 110 öğrencinin kayıt sildirdiği geriye kalan, 346 kayıtlı öğrenciden 221 öğrencinin mezun olduğu, Üniversite Öğrenci Bilgi Sistemi verilerinden tespit edilmiştir. Programın mezuniyet başarı oranı %63'dür. Bu programdan mezun olan öğrencilerin mezuniyet sonrası istihdam durumları ise net olarak tespit edilememektedir. Çalışmada, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı öğrencileri ile birlikte 2014 yılında, öğrenci-öğretim elamanı buluşma platformu olarak kullanılmak üzere, Facebook hesabı oluşturulmuştur. Öğrencilerle birlikte oluşturulan bu Facebook sayfasından zaman zaman bilgi alışverişi yapılmaktadır. Mezunlara yapılacak çalışma sosyal ağdan duyurulmuş ve hazırlanan yarı yapılandırılmış soru formu doldurmaları ve görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Mezunlara, bir işte çalışıp çalışmadıkları ve eğer çalışıyorlarsa sektörün mesleki anlamda beklentilerinin neler olduğu sorulmuştur. Ayrıca okudukları dönemde aldıkları derslerin iş yaşamına etkisi, yeterliliği ve varsa eksikliklerin neler olduğunu yazmaları istenmiştir. Hazırlanan soru formuna 134 mezun öğrenci geribildirim vermiştir.

BULGULAR

Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı mezun öğrencilerinden elde edilen verilerin analizleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Çalışmada öncelikli katılımcılara ait demografik özellikler; dağılım ve yüzde analizleri yapılmıştır.

Tablo 1. Mezun öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı

Cinsiyet	F	%
Kız	93	69.4
Erkek	41	30.6
Toplam	134	100,0

Araştırmaya katılan mezun çalışanların %69,4'ü kız, %30,6'sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Mezun öğrencilerin yaş değişkenine göre dağılımı

Yaş	F	%
20-23	45	33,5
24-27	52	38,8
28 ve üstü	37	27,7
Toplam	134	100

Çalışmaya katılan öğrencilerin %33,5'i (20-23) yaş aralığındadır. %38,8'i ise (24-27) yaş aralığında bulunmaktadır. Araştırma kapsamında mezunların çalışma hayatına atıldıkları yani istihdam piyasasına girişleri, kaç yıldır çalıştıkları sorulmuş ve sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin toplam çalışma yılı

Çalışma Yılı	F	%
0-1 az	20	14,9
1-3	58	43,3
4-5	52	38,8
6 ve üstü	4	3,0
Toplam	134	100

Araştırmaya katkı sağlayan mezun öğrencilerin %44,3'ü (1-3) yıl aralığında çalışmaktadırlar. %38,8'i ise (4-5) yıl aralığında çalışma yılları olduğu görülmüştür. Mezun öğrencilerin hangi sektörde çalıştıklarını ortaya koymak amacıyla çalıştıkları sektörler sorulmuştur. Tablo 4'te bu bulgulara verilmiştir.

Tablo 4. Çalışılan sektör durumu

Sektör	F	%
Eğitim	18	13,4
Sağlık	19	14,2
Bankacılık	12	9,0
Kamu Kurumları	48	35,8
Serbest Meslek Kuruluşları	37	27,6
Toplam	134	100

Araştırmaya katılan mezunların %35,8'i kamu kurumlarında, %27,6'sı serbest meslek kuruluşlarında, %13,4'ü sağlık kurumlarında çalıştıklarını belirtmişlerdir. Mezunlardan

önlisans eğitiminin devamında lisans eğitim alıp almadıkları sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Mezun olma sonrası akademik devamlılık durumu

Mezuniyet durumu	F	%
MYO	41	30,6
AÖF	79	59,0
Farklı lisans	10	7,4
Yüksek lisans	4	3,0
Toplam	134	100

Büro Yönetimi mezunlarının kariyer hedefini gerçekleştirme oranlarına bakıldığında, istatistiksel olarak iki yıl okuduktan sonra %59’unun Anadolu Üniversitesinin Açıköğretim Fakültesine devam edip lisans mezunu oldukları, %30,6’sının lisans eğitime devam etmedikleri görülmektedir.

Tablo 6. Mezun öğrencilerin aldıkları ücret durumu

Alınan ücret	F	%
1600-2000	32	24,0
2001-2500	63	47,0
2501-3000	21	15,6
3001-3500	10	7,4
3501- +	8	6,0
Toplam	134	100

Araştırmaya katılan mezun öğrencilerin aldıkları ücretlere ilişkin sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir. Bölümden mezun olan ve çalışan öğrencilerin aldıkları ücretler ortalama (1600-2500 TL) arasındadır. Tabloya bakıldığında çalışanların %71’inin düşük düzeyde ücret aldıkları görülmektedir. Çalışma hayatında oldukça zor bir alanda hizmet veren Yönetici asistanlarının düşük ücretle çalışmaları/çalıştırılmaları hem çalışanları hem de yeni mezun olacakları motive etmeyeceği söylenebilir. Mezunların, eğitim sırasında aldıkları mesleki eğitimin yeterli olup olmadığı sorulduğunda, verdikleri cevaplar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Alınan eğitimin yeterlilik durumu

Alınan eğitimin yeterliliği	F	%
Oldukça yeterli	43	32,08
Yeterli	45	33,59
Ne yeterli ne yetersiz	29	21,64
Az yeterli	13	9,7
Yetersiz	4	2,99
Toplam	134	100

Büro yönetimi mezunlarının mesleki eğitimi oldukça yeterli bulanlarının oranı yüksektir. Bununla birlikte mezun öğrencilerin, mezun oldukları okulun eğitimini, “oldukça yeterli” ve “yeterli” bulanların oranlarının toplamı %65,67 olduğu görülmüştür. Katılımcıların %21,64’ü kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin kariyer hedeflerine ulaşma hakkında görüşleri ile mezun oldukları bölüme göre kategorize edilerek Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Mezun olunan bölüm-kariyer hedefi arasındaki ilişki

Kariyer hedefine ulaşma	F	%
Evet	65	48,5
Hayır	69	51,5
Toplam	134	100

Katılımcıların çalıştıkları iş ve kariyer hedefine ulaşma durumlarına bakıldığında, %48,5 oranında kariyer hedeflerine ulaştıkları, %51,5’inin henüz hedeflerine ulaşamadıkları belirtmişlerdir. Tablo 9’da katılımcılara işe girmede etkili olan unsurlar nelerdir sorusu sorulmuş ve birden fazla cevabı işaretleyebilecekleri belirtilmiştir.

Tablo 9. Mezun Öğrencilerin İşe Girmede Etkili Buldukları Unsurlar

Unsurlar	F	%
Referans	74	35,1
Diploma	48	22,7
Tecrübe	45	21,3
Staj Yapılan İşyeri	24	11,4
Yabancı Dil Seviye	7	3,3
Askerlik Durumu	7	3,3
Diğer	6	2,8
Toplam	211	100

Araştırmaya katılan mezun öğrencilere göre; işe girmede en önemli unsurun %35,1 oranında "referans", ardından %22,7 oranında "diploma" olduğunu belirtmiştir. Buna göre işe girmede hala geleneksel olarak referansın ya da iş dünyasındaki deyimlerle tanıdıkların rolünün önemli olduğu söylenebilir. Analizde "diploma" unsurunun büro yönetimi bölümü mezunları için işe girmede önemli görüldüğü ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programının tanınırlığının arttığı söylenebilir. BYYA programı ile mezun olunan Meslek Yüksekokulu’nun öğretim üyesi ve elemanlarının "Bilgi ve Uzmanlık Düzeyi" arasındaki ilişki Tablo 10’da analiz edilmiştir. Büro Yönetimi ve Yönetici

Asistanlığı program mezunlarının eğitim aldıkları öğretim elemanlarını bilgi ve uzmanlık alanında yeterli buldukları ifade edilebilir.

Tablo 10. BYYA Programı ile MYO Öğretim Elemanlarının Bilgi Uzmanlık Düzeyi

MYO Öğretim Elemanı Bilgi Uzmanlık Düzeyi	F	%
Oldukça yeterli	83	62,0
Yeterli	45	33,6
Ne yeterli ne değil	6	4,4
Toplam	134	100

Çalışmaya katılan mezun öğrencilere sorulan sorularda öğretim elemanlarının bilgi uzmanlık düzeyi ile ilgili görüşleri alınmıştır. Katılımcıların % 62'si öğretim elemanlarının bilgi ve uzmanlık düzeylerini oldukça yeterli bulduklarını, %33.6'sı ise yeterli olduğu ifade etmişlerdir. Oldukça yeterli ile yeterli seçeneklerinin toplamı %95,6'dır. Bu oran, aynı zamanda eğitimin kalitesini destekleyen bir faktör olarak öğretim elemanlarının kalitesini de teyit etmektedir. Araştırmada mezun öğrencilerin eğitim gördükleri Meslek Yüksekokullarındaki mesleki eğitimin kalitesini genel olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Sonuçlar Tablo 11'te verilmiştir.

Tablo 11. MYO'daki Mesleki Eğitimin Kalitesi

Mesleki Eğitim Sisteminin Değerlendirmesi	F	%
Oldukça iyi	72	53,7
İyi	51	38,1
Ne iyi ne kötü	8	6,0
Kötü	3	2,2
Toplam	134	100

BYYA Programı ile Meslek Yüksekokulunun mesleki eğitim sistemini değerlendirme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programı mezunları mesleki eğitimin kalitesini yüksek oranda iyi bulduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan mezun öğrenciler eğitim gördükleri meslek yüksekokulunun eğitim sistemini %53.7 oranında "oldukça iyi"; %38.1 oranında da "iyi" bulduklarını belirtmişlerdir. Verilen bu cevaplar çalışma kapsamındaki Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulundaki eğitim sisteminin kalitesinin ilgili programlar nezdinde mezun öğrencilerin görüşleri açısından iyi bir durumda olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmada katılımcılara çalıştıkları işe göre kendilerinde gördükleri eksiklikler sorulmuştur. Sonuçlar Tablo 12'de verilmiştir. Katılımcılardan birden fazla işaretleme yapmaları istenmiştir.

Tablo 12. Çalışılan İşe Göre Katılımcıların Eksikliğini Hissettikleri Unsurlar

Eksiklikler	F	%
Yabancı Dil	91	40,6
Tecrübe-Deneyim	47	21,0
Uygulama-Pratik	38	17,0
Staj Uygulaması	28	12,5
Alınan Eğitim	20	8,9
Toplam	224	100

Mezunlar en önemli gördükleri eksiklik olarak; birinci sırada *yabancı dil*, ikinci sırada ise *tecrübe ve deneyim* seçeneğini işaretledikleri görülmüştür. Yabancı dilin iş hayatındaki önemi gittikçe arttığı bilinmektedir. Özellikle çok uluslu şirketlerin yabancı dil bilen elemanları tercih etmesi, kamu kurumlarında ise, çalışılan birime göre yabancı dil bilen elemanlara olan ihtiyacın artması bu seçeneğin işaretlenmesinde etken olduğu söylenebilir. Ayrıca, tecrübe ve deneyim de iş hayatında özellikle işe başvurmada istenen nitelikler arasında yer almaktadır. Mezunlara çalışma hayatında en çok işlerine yarayan derslerin neler olduğu sorulmuş ve alınan cevaplar tablo 13’de verilmiştir. Katılımcılardan birden fazla seçenek işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 13. Çalışma Yaşamında En Faydalı Görülen Dersler

Dersler	F	%
Bilgisayar	40	19,7
Mesleki Yazışma	27	13,3
Klavye Teknikleri	27	13,3
Protokol Kuralları	25	12,3
Tüm Dersler bana faydalı oldu	25	12,3
Büro Yönetimi	24	11,8
İletişim	22	10,8
Dosyalama Teknikleri	19	9,4
Sunum Teknikleri	18	8,9
Toplam		

Mezunlardan çalışma yaşamlarında en çok işlerine yarayan, onlara fayda sağlayan dersler açık uçlu olarak sorulmuş ve cevaplar sıralanmıştır. Bölümde okutulan derslerden birçoğu mezunlar tarafından yazılmış fakat burada hepsi belirtilmemiş; sadece yüzdeliği yüksek olanlar listeye alınmıştır. Buna göre mezunlar en çok “Bilgisayar” ve “Mesleki yazışma” derslerinin iş hayatında işlerine yaradığı ve yararlı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar yaptıkları işlerle de bağdaşmaktadır. Mezunların özel ve kamu kurumlarında yaptıkları işlerin, bilgisayar ağırlıklı işler olduğu düşünüldüğünde çıkan sonuçların bu yönde olması beklenen bir sonuç olarak görülmektedir.

Mezun Öğrencilerin Mesleki Eğitime İlişkin Önerileri

Mezun öğrencilere, aldıkları eğitim ve yaptıkları iş arasındaki uyum için, eğitim sürecinde yapılması gerekenler, eksiklikler ve bunlara yönelik önerileri konusunda görüşleri istenmiştir. Katılımcılar açık uçlu olarak verdikleri cevaplar kategorize edilmeye çalışılmıştır.

Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programından mezun olan çalışanların görüş ve önerileri şöyle özetlenmiştir:

- *“İki yıllık okullarda okuyan öğrencilerde özgüven eksikliği öğrenim hayatında ve mezun olduğunda büyük sorun olabilmektedir. Üniversite de fakülte öğrencileri, öğretim elemanları ve toplumda ki önyargılar nedeniyle iki yıllık okul okuyan öğrenciler küçümsenmektedir. Başarılı olmadıkları düşünülmektedir. Bu durumun ortadan kaldırılması için gerekli önlemler alınmalı ve öğrencilere alanları ile ilgili uzmanlık kazandıracak resmi ve örtük programlardan faydalandırılmalıdır. Bunun için özgüven artırımını sağlayacak uygulamalar yaptırılmalıdır”.*
- *“Bir işte tecrübe edinmek için önce az da olsa bilgi sahibi olmak önemlidir. Çalışılan iş sahasından sektörden bahsetmiyorum, kişinin genel kültürünü ve mesleki bilgilerini geliştirmesi önemlidir. Asistanlığını yaptığımız yöneticinin mevcut ihtiyaçlara cevap vermek ve yardımcı olmak adına bunun önemli olduğunun kanısındayım. Ayrıca beraber çalışılan yöneticiyi iyi tanımak ve tabir-i caizse nabza göre şerbet vermek de önemli bir nokta. İşte bu noktada özgüvenli olmanın fayda getirdiğini çok kere gördüm. Belki özgüvenin önemiyle alakalı bir ders ya da uygulamalar eklenebilir”.*
- *“Kesinlikle Yönetici asistanlığı mesleğinde eksik ve bölümün en zayıf halkası İngilizce öğretilmemesidir. Bölümde mutlaka İngilizce hazırlık, konuşma, yazma derslerinin olması gerekir. Çünkü eğer İngilizce biliyorsanız üst düzey çalışma imkanınız oluyor. Yabancı dil eksikliği hem statü hem de maddi kayba neden oluyor”.*
- *“İngilizce derslerinin son derece profesyonel bir şekilde öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum. Öneri olarak, yüzeysel de olsa yönetici asistanı olarak çalışılacak sektörün analiz edilmesi ve buna göre eğitim verilmesinin yararlı olacağı, insanların birden fazla sektöre uyum sağlayacak şekilde geliştirici ve öğretici derslerin verilmesi olabilir.*
- *“Kesinlikle şu an yaptığım işin eğitimini aldım diyebilirim. İş hayatı boyunca, derslerde teorik olarak görmüş olduğumuz pek çok konu karşımıza uygulamalı olarak çıkmaktadır.*

Mesleki yabancı dilin önemi, sektörel farklılıklar olsa da büyük bir ihtiyaç olduğu iş yaşamında karşımıza çıkıyor. Mezun olduğumdan beri kurumsal firmalarda Yönetici Asistanlığı ve Sekreterlik yaptım ve yapmaya da devam ediyorum. Kurumlar arası **resmi yazışmalar, evrak kayıt ve arşivleme, toplantı organizasyonu, randevu belirleme neredeyse her gün yapmakta olduğum işlerden sadece bir kaçıdır”**.

- “Okulda verilen **yabancı dil eğitiminin yetersiz olduğu kanaatindeyim**. Yabancı dile ağırlık verildiği takdirde, öğrencilerin mezuniyet sonrası iş bulmaları ve iş bulduktan sonraki süreçte inanılmaz fayda sağlayacağı kanaatindeyim” .
- “Artık ülkemizdeki kurumsal şirketlerden neredeyse globalleşmeyen ya da yabancı ortağı olmayan kalmadı gibi dolayısı ile **yabancı dil çok ama çok önemli**. Bazı bilgiler ya da yetenekler işbaşında da kazanılabiliyor fakat yabancı dil gerçekten çok önemli. Örneğin; ben şu an da banka içi iyi bir pozisyon için görüşüyorum İK ile ve inanın y.lisansın bile çok bir önemi yok (spesifik bazı bölümler hariç) mülakatta en çok üzerinde durulan konu yabancı dil. Banka ortağımız yabancı, onlara raporlama yapıyoruz proje bazlı çalışıyoruz ve çalışanlar bunları diğer ortaklarla anlatmak durumunda kalıyor bu yüzden MYO, lisans veya yüksek lisanstan çok daha önemli deniyor. Sektör farklı da **olsa kariyer yolunuzu belirleyen özelliklerin başında yabancı dil geliyor**. Daha önce de belirttiğim gibi **mutlaka dil hazırlık sınıfı** olmalı bence” .
- “Şu an Gıda sektöründe önemli bir şirkette; bütçe uzmanlığı yapıyorum. İşim daha çok tablolar, sayılar ve excel ile alakalı. Ancak üniversitede aldığımız eğitimin gerçekten iyi olduğunu düşünüyorum. **Word, excell, power point programlarını iyi öğrenmiştik. Ayrıca derslerde yaptığımız sunumlar; şu an ki seminerlerimizde bana çok öncülük sağladı**. Heyecanlanmıyorum ve sahnede beden dilimi doğru kullanıyorum. Zaman Yönetimi dersimizin de faydasını görüyorum. Hala bu alanla ilgili kişisel gelişim kitapları okuyorum ve haftanın ilk iş gününden **kendimi iş planımı** yapıyorum. Çok yoğun bir işte çalışıyorum ve zamanla yarışıyorum, planlı çalışmamak gibi bir durum yaratmıyorum kendime. Bu işimden önce 4 sene bankacılık yaptım orada da bunun önemini anladım. Kendimde **eksiklik gördüğüm aldığım eğitim anlamında; yabancı dil dersi**. Sadece bu konuda yetersiz bir eğitim aldığımızı düşünüyorum ve bu yüzden iş hayatında zorlanıyorum” .

- “Aldığım eğitim ve kişisel merakım doğrultusunda çalıştığım birim tam da olmak istediğim yer ve eğitimim (**yabancı dil yeterliliği dışında**) bunu tam anlamıyla karşıladı. Öğrenciler arası değişim programlarıyla sağlanacak ikili işbirlikleriyle yurtdışı staj, değişim öğrenciliği, projeler gibi çalışmalar yapılırsa daha yeterli mezunlar verilebilir. **Bölüm mezunlarının tek eksiği, eksik bir yabancı dil eğitimidir**”.
- “Teorik derslerin mutlaka uygulamalı olarak öğretilmesi gerekmektedir. Bunun için uygulama sınıfı, sektörde uygulamanın artırılması ya da dönem içi sektörde staj yapma imkanı oluşturulabilir”.
- “**Staj** okul sonunda veya dönem arasında değil **okula devam ederken yapılmalı**. Öğrenciden okul sonunda anlamsız ve fotokopilerle süslenmiş bir staj dosyası isteneceğine bütün hocalar bölümleriyle ilgili bu hafta ne işlendiyse kurumda onunla ilgili yapılan işin raporu istenilmeli. Öğrenci kuruma ezdirilmemeli boş işler yaptırılması **kurum sürekli denetlenerek ve baştan anlaşarak sadece öğrenme ve tecrübe odaklı staj yaptırılması sağlanmalıdır**”.
- “Staj dönemlerinde **öğrencilere ne tür kurumlarda hangi birimleri tercih etmeleri ve iş hayatına etkisi daha net** açıklanmalı ve iş stajının özenle gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır”.
- “Eğitimimiz sırasında daha çok **iş hayatıyla ilgili tecrübe edinebileceğimiz seminer ve kurslar** (zorunlu katılımı olan) düzenlenmesi, iş ortamını yerinde görmemizi sağlayacak (staj dışında) zorunlu uygulamalı dersler konulmasının uygun olacağını düşünüyorum”.
- “Eğitim sürecinde derslerde verilen teorilerin pratiğe dönüştürülmesini sağlamak. İş tecrübesini kazandırmak amacıyla **30 günlük staj zamanını arttırmak** ve olabildiğince staj yapan öğrencilerin denetlenmesi eğitim sürecinde derslerde verilen **teorilerin pratiğe geçişinde daha yararlı** olacağını düşünüyorum. Günümüzde **yabancı dilin önemi gün geçtikçe artmakta**. Yabancı dile özel olarak da turizm yerlerinde ufak çaplı bir staj dönemi, araştırma ödevi ve ya sunum yaptırılabilir. Sonuçta meslek yüksekokulundan mezun olup ve daha önce çalışmamış öğrencilerin **CV'sinde 'iş tecrübeleri'** kısmı yetersiz kalıyor. Bu kısmı en azından staj zamanlarıyla kapatabiliriz diye düşünüyorum”.
- “Meslek yüksekokulları okul ağırlıklı değil de **bölümüyle alakalı staj ağırlıklı** olmalı zira hep dile getirilip uygulanmayan, ‘teoride öğrendikleriniz bir yere kadar lazım olacak önemli

olan şirket içi veya kurum içi gelenekler iş görme tarzları' gibi konulara uzak olmadan iş hayatına girmek daha yararlı olacaktır".

- "Dersler kapsamında öğrencilere mutlaka **yılda bir kere de olsa etkinlik, toplumsal hizmet uygulaması yapmalarını sağlayacak bir düzenleme yapılmalıdır**. Öğrenciler yapılacak etkinliğin planlamasını, yürütmesini, işbirliğine geçmesi gereken örgütler, kuruluşlarla yazışmaları yapmaları, etkinlik yeri bulmaları, davetiye hazırlamaları vb. mesleğe yönelik tüm ayrıntıların yapımında görev almaları sağlanmalıdır".
- "Her yıl mutlaka **bir panel ya da seminer** düzenlenmelidir. Bu seminer vb. toplantıların konularını ve içeriklerini öğrenciler belirlemeli ve kariyerleri için ilgili sektörden araştırma yapmaları ve bu alanlarla ilgili organizasyonlar yapmaları gerekmektedir".
- "Aldığımız eğitim haricinde farklı alanlarda da kendimizi geliştirmeli, yapılan bütün seminer, eğitim ve konferanslara katılmalı ve aktif olarak görev almalıyız".
- "Mezun olunca birçok yazı yazılması, okunması ve dikte edilmesi gerekiyor. **Hızlı okuma dersi eklenebilir ya da okunulan bir yazının hemen anlaşılması** gerekir. Etkili konuşma dersi ile birlikte mutlaka yönetmelik, yönerge vb. belgelerin okutulup, öğrencilere deşifre yapılması gerekmektedir. Yönetici asistanlığında başarılı olmak için çok okumak gerektiği unutulmamalıdır".
- "Öğrenciler her yarıyıl, 1. Sınıf bahar, 2. Sınıf güz ve bahar **yarılında işbaşı eğitimi verilebilecek ortam yaratılması**, kesinlikle öğrenciyi sektöre hazırlayacak bir uygulama olacaktır".
- "İş hayatında **karşı karşıya kalacağı sorunlar** öğrencilere anlatılmalı ya da **sektörden kişilerin** gelip anlatması örnek verici olabilir".
- "Bilgisayar derslerinde **daha çok uygulama** ve farklı alanla ilgili programlar öğretilir. Hatta cep telefonlarının iş hayatında kullanımı ile ilgili uygulamalar vb. anlatılabilir".
- "Mutlaka Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı **mezunları odası ya da dernek oluşumuna** gidilmelidir. **Mesleği meslek yapan mezunlardır**".
- "Derslerin ezbercilikten çıkarılması gerekmektedir. **Mesleğini gerektirdikleri anlaşılmadan iyi bir yönetici asistanı olunmuyor**. Farklı sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde olunmalı ve öğrencilerin bu sektörlerde gönüllü çalışma imkanları yaratılıp, ilgili alanlarla ilgili pratik yapmaları sağlanmalıdır".

- **“Hukuk derslerine daha çok önem verilmelidir. İş hayatında çok gerekli olduğu öğrencilere anlatılmalı, ezber vb. değil anlayarak, iş haklarını, yapılmasını gerekenleri vb. düzenlemeleri çok iyi öğrenerek mezun olmaları gerektiği mutlaka vurgulanmalıdır”.**
- **“İkna konusu oldukça önemlidir. Özellikle yönetici asistanı olarak çalışılıyorsa etkili bir iletişim ve örgüt içinde çalışanlarla **açık bir iletişim kullanmak ve kurum içinde denge unsuru olmak gerekmektedir.** Bazı durumlarda çalışanlar ya da yönetimin ikna edilmesi gerekmektedir. Bu durumda ikna etme yolları ile ilgili bilgi verilmesi öğrencilere mezun olduklarında işlerine yarayacak bir artı olacaktır”.**
- **“Protokol dersi ile birlikte hitabet eğitimi verilebilir. Protokol dersleri mutlaka uygulama yapılacak pozisyonlar yaratılmalıdır. Sektörde bu konu oldukça eksik olabiliyor bu konuda uzmanlaşmak, çalışanı değerli yapabiliyor”.**
- **“Kamu kurum ve kuruluşlarında hiyerarşi oldukça önemli hem yüzyüze iletişimde hem de yazışmalarda burada yapılacak bir hata kişiyi üzebilecek sonuçlara kadar gidebiliyor. Bu konunun önemi anlatılmalıdır. Örgüt hiyerarşisi, örgüt şeması, ast-üst ilişkisi, imza yetkileri, örgütsel kimlik, imaj, kalite vb. konular ders olarak değil kullanacağı bilgiler olduğu olarak öğretilmelidir”.**
- **“Mezunlar, okudukları okullar tarafından unutulmamalıdır mutlaka kariyer günleri, mezunlar buluşuyor etkinlikleri yapılarak, okumakta olan öğrencilerle, mezunlar bir araya getirilmelidir. Okumakta olan öğrencilere, mezunlarla sohbet etme, görüşme imkanları yaratılmalıdır. Ayrıca mezunların bulunduğu **platformda iş bulma, iş arama vb. alanlar oluşturularak** kariyer için yardımlaşmalar oluşturulabilir”.**
- **“Çalışılan şirket yapısının küçük olması ve yöneticinin mobing uygulayarak çalışanını sürekli yetersiz görmesi ve bunu da açıkça belli ederek kişinin motivasyonunu düşürmesi de önemli bir rol oynayarak haketmiş olduğu terfiyi vermiyor olması öğrencilerin başına gelebilecek olumsuzluklardan bazıları, bu nedenle bu konularda öğrencilere bilgi verilmelidir. Özellikle **Mobbing ve neler yapılması gerektiği hakkında örneklerle** anlatımlar yapılmalıdır”.**
- **“Aldığım eğitimden farklı bir iş yapmama rağmen okuduğum okul gerçekten işime yaradı. Bence **Büro Yönetimi ve yönetici asistanlığı bölümü çoğu iş alanını içinde barındıran bir meslek, 10 yıl önce mezun oldum, aldığımız eğitim çok işimize yaradı. Şu an eğitimin daha da geliştiğine ve ilerlediğini sosyal ağlardan takip ediyorum”.****

- “Kamu sektöründe çalışmam nedeniyle olabilir, çalışanlar arasında çok fazla rekabet yok. Kimse kendini geliştirmiyor. Büroda çalışanların (hem kendi birimim hem tüm birimler) kendi yöntemleriyle yazışmaları öğrenmişler. Tab, shift, yazı ortalama, iki yana yaslama vb. bizim için çok basit şeyleri bile kullanmıyorlar. Resmi yazışma kurallarını hiçbir şekilde bilmiyorlar. **Bilgim bana kurumda ayrıcalık sağlıyor**”.
- “**Özellikle sunum dersleri hem özgüven hem araştırma açısından bence iş hayatında çok önemli.** Memur olana kadar 4 tane bankanın mülakatına ve sınavına katıldım. Çok faydasını gördüm. Belediyenin sözlü sınavında bile benim için etkili oldu. Sunumlar için internet araştırmalarında profesyonel olmuştum. Hala burada bütün kanunları, yönetmelikleri ben araştırıyorum”.
- “Sunu teknikleri mülakatta kendimi ifade etmemde, sekreterlik ve protokol bilgisi amirlerim ve iş arkadaşlarım ile konuşma, iletişimimde, kriz ve stres yönetimi-yönetim ve organizasyon- mesleki yazışmamalar- dosyalama ve arşivleme (numaralı sistemi kullanıyoruz) iş hayatımda çok fazla faydasını görüyorum”.
- “**Sunu teknikleri gibi derslerin daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum.** Çünkü iş yerinde çoğu kişi kendini ifade edemiyor. Anlatmak istediğini anlatamıyor veya çekiniyor. Mülakatlarda sırf bu yüzden elenen çok yetenekli arkadaşlarımız var. Diğer dersler ise iş hayatının neredeyse tamamını kapsıyor”.
- “Teorik derslerin zorunluluk olması ve not alınmasından dolayı yüzeysel kaldığını ama uygulama ile teorik dersler birleştirildiğinde hayat boyu uygulanabileceğini söyleyebilirim. **F klavye kullanımının özellikler kamu kurumlarında çalışanın çok işine yaradığını, birçok işi hızlıca sonuçlandırmaya yardımcı oluyor**”.
- “**Mülakatlarda sunum ve etkili konuşma** derslerinin yararı göz ardı edilemez. Öğrenciler bu konuda kendilerini geliştirmelerini ve öğretim elemanlarından destek almalarını tavsiye ederim”.
- “İş hayatında; gerek yönetici ile gerekse müşteriler ile ilgili davranışlar, insan ilişkilerimizle ilgili yaklaşımlar, işin teknik bilgilerine hakim olmak kadar önemlidir. Aldığım eğitim ve bunun **gerekliliğinin farkında olarak iş hayatına girmem bir artı oluşturdu.** Ayrıca aldığım eğitim sayesinde birçok teknik bilgiye sahip olup iş hayatında kendime güvenmemi sağladı. Aldığımız eğitimin yanı sıra kendinize ne kadar inandığınız ve ne kadar geliştirebildiğiniz önemli olan. Her zaman yeni bir işe başladığımızda **tecrübesizlik ciddi**

bir eksiklikdir ancak kendinize ve aldığımız eğitime güvendiğiniz sürece yaptığımız işin en iyi şekilde yapmanızı sağlayacaktır”.

- “Bölüm kesinlikle **dört yıllık olmayı hak ediyor**. Öncelikle **öğrencinin kendini mesleğine ait hissetmesi gerekmektedir**. Buna göre eğitim ve çalışmalar yapılmalıdır”.
- “Eğitim sürecinde öğrenciler ileride karşılaşabilecekleri **durumlarla ilgili örnekler vb. önceden deneme yapılmalıdır**. Örneğin telefon protokolü anlatılıyorsa derste bu uygulamalı yapılmalıdır”.
- “Herhangi bir konuyla ilgili anlatım yapılırken **iş hayatında bu bilginin nerede ve nasıl kullanılacağı**, öğrendiği bilginin ne için faydalı olacağı anlatılmalıdır. Büro işleri üzerinde yapılan çalışmalar kesinlikle uygulamalı anlatılmalıdır”.
- “Sekreterlik/Yönetici Asistanlığı mesleğinin öneminin kavratılması, mesleğin özellikleri öğretilmeli ve benimsetilmesi büyük önem arz etmektedir”.
- “**Muhasebe dersinde sadece defter hesapları değil de daha pratik olacak ve iş yaşamımızda bir adım önde olabileceğimiz şirketlerde işe yarayabilecek ve bizim için ilk iş yaşamımızda güven ile başlayabileceğimiz genel olmayan asıl işe yarayan özel bilgi gereksinimimiz var**”.
- “Öncelikle şunu belirtmek isterim okulun verdiği **eğitim ve öğretim kalitesi gerçekten çok yüksek**, bunu çevremde aynı bölümü farklı okullarda bitirmiş olan arkadaşlar ile sohbet ettiğimde rahat bir şekilde görebiliyorum. Fakat şu acı bir gerçek ki **BYS mezunu olup devlet kadrosuna yerleşmek o kadar kolay değil, özel sektörde ise ilk aranan tecrübe, dolayısıyla özel sektörde kendini kabul ettirmek oldukça zor olabiliyor. Diploma farklı alanlara yönelmeye imkan sağlamıyor mu dersiniz, kesinlikle sağlıyor ama bu da kişinin cinsiyeti ve zeka seviyesiyle belli oranda kısıtlanabiliyor**”.
- “Günümüzde olmazsa olmazı, aktif kullanılması gereken **sosyal medyanın etkili kullanımı dersi eklenmelidir**”.
- “Sekreterlik, kolay karşıdan işi kolay gibi görünse de, **iyi bir sekreter çalıştığı işletmenin bel kemiğini oluşturur**. Dışarıdan aramalarda kilit noktadadır ve **ilk izlenim sekreterden karşı tarafa yansır**. Bir an önce halledilmesi gereken bir sürü acil işle aldığımız Zaman Yönetimi dersi sayesinde öğrendiklerimiz ışığında önceliklerimizi belirleyerek, baş edebiliriz”.
- “Tecrübelerime göre **biraz teknik eğitim öğrenciler için daha faydalı olabilir, işin tekniğini bilmek ve uygulama aşamasında bazı pratikler yapmak fayda sağlayacaktır diye**

- düşünüyorum. Birde Word, excel, Outlook, powerpoint eğitimlerine biraz daha ağırlık verilebilir diye düşünüyorum, **pratiklikleri oldukça fazla olan bu programlar işimize oldukça fazla yarıyor**, hem zaman hem de işin doğru yapılması açısından çok kullanışlı olabiliyor. Son olarak da **protokol kuralları önemli** olabiliyor. Örneğin nerede nasıl davranılması, nasıl konuşulması, nasıl giyinilmesi ve nelere çok dikkat edilmesi hususunda”.
- “Ülkemizde “Yöneticilik” yapan kişiler **sekreteryaya işlerini bilmediklerinden asistanlarını yanlış kullandıklarını düşünüyorum**. Bir Yönetici Asistanının nasıl eğitim görüp geldiğinden, neleri bilip, nelerde inisiyatif alabileceğini bilemiyorlar. **Çünkü vasıfsız ya da alan dışı herkesin bu görevi yapabileceği bilinci var**. Tabii ki bunun böyle olmadığını bizler biliyoruz. Bu yüzden kurumlar yöneticilerine bu konuda eğitim vermeli. **Yönetimde bulunan kişinin alanı ne olursa olsun idarecilik farklı bir şeydir**. Sekreteryasıyla eksiksiz ve uyumlu çalışabilmek için tabiri caizse kullanmayı bilmek mühimdir. Bu seminerlere birkaç yerde şahit oldum ama yaygın değil ve her kurum bunu benimsemiyor sanırım **sekreterlerin bu durumu ekstra çabayla kapamaya çalışarak devam etmesi gerekecek**”.
 - “Eğitim sürecinde yapılabilecek bir öneri olarak, üniversitelerde eğitim alıyoruz üniversitelerde birçok birimin birçok yöneticisi dolayısıyla sekreteri var. Öğrenciyken o **çalışma ortamını görmek, öğrencinin kafasında değerlendirmesi açısından çok etkili olabileceğini düşünüyorum**. Sanki bir günlük staj gibi bir çalışma akabinde raporunu hocasına sunması, ya da derste hep beraber paylaşılması. Şahsen ben işe başlamadan önce bu deneyimi yaşamak isterdim. Yazın yapılan staj dışında bu **günlük etkinlik yöneticinin okuyan sekreterlerin olduğuna dikkatini çekmek veya hatırlatmak içinde uygun olabilir**”.
 - “Kısa sürede çalıştığım birimin yöneticisi oldum. **İnsan ve iş yönetmenin birbirinden farklı olduğunu tecrübe ettim**. İnsan ilişkileri ve yönetimine ilişkin kesinlikle bir ders olmalı diye düşünüyorum. Söz konusu **işin gerçekleşmesi birden fazla insanın motive edilerek yönlendirilmesine bağlıdır**. İş hayatına yeni başlayacak olan kişiler için çeşitli motivasyon tekniklerini de bilmek oldukça faydalı olacaktır”.
 - “Öğrenciyken aldığımız eğitimin iş yaşamında ne denli önemli olduğunun farkına varamayabiliyoruz. **2 yıllık eğitim aslında altın yakalı elemanlar yetiştirir**. Ben bunu son senemde fark ettim ve kendimi geliştirebilmek için seminerlere, panellere kısacası

sertifika sahibi olabileceğim her türlü etkinliğe katıldım. Aldığım eğitimlerin yerinde ve eksiksiz olduğunu, işe başlayınca diğer çalışanların eksikliklerini gördükçe anladım. Yapılan stajlar öğrencileri iş hayatına hazırlamak için, ama bence yeterli değil. Dersler teorik kısımlardan oluşuyor bence pratiğe önem verilmeli; mesela ayda bir dersin bir kurum veya kuruluşla konuşulup öğrencilerin iş hayatını yakından gözlemlenmesi amaçlanabilir”.

- *“Çalışmaya katılan mezunların aldıkları eğitim ve iş hayatına yansımaları ve eksiklikler konusunda görüşleri, genel anlamda mezunların aldıkları mesleki eğitimin iş hayatı için olumlu sonuçlar yarattığını, aldıkları eğitimin kendilerine birçok fırsat ve imkan sağladığını ifade etmişlerdir. Aldıkları eğitimin olumlu etkileri olduğu gibi eksik yönlerini de belirtmişlerdir. Çalışma kapsamında önemli olanda mesleki eğitim verilen meslek yüksekokullarında eksikliklerin ne olduğunu öğrenmek ve bu konuda çözüm üretmektir. En önemli sorunun iyi bir eğitim alınmakta sadece yabancı dil öğreniminde ciddi sorunlar olduğunu ve bu meslekte kariyer yapılabilmesi ve statü için eğitimin yeterli fakat dil eğitimin oldukça yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bilgisayar derslerinin süreleri ve uygulamalarının vb. arttırılmasının etkili olacağını belirtmişlerdir. Mesleğin önemine vurgu yapılarak, mezun olduktan sonra aldıkları derslerinin ne denli önemli olduklarını ve bundan dolayı şanslı olduklarını da eklemişlerdir”.*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mesleki eğitimde öğrenim gören öğrencilere verilen eğitimin güncel olması, yeterli seviyede ve kalitede olması iş hayatında görev alacak elemanlar için büyük önem taşımaktadır. Mesleki eğitimin temeli olan meslek lisesi mezunları, yükseköğretime geçiş aşamasında, mesleğin devamı niteliği taşıması ve sınavsız geçiş hakkı bulunması (2017 itibari sınavsız geçiş kalkmıştır.) gibi nedenlerle meslek yüksekokullarını tercih etmektedir. Bu nedenle meslek yüksekokulları, mesleki eğitimin devamı niteliğinde en önemli basamaklardan biridir. Bu okullardan mezun olan öğrencilerin bir kısmı iş hayatına geçerken bir kısmı DGS sınavları ile mesleğinin devamı niteliğindeki fakülte veya yüksekokullara geçiş yapmaktadırlar. Meslek yüksekokullarında verilen eğitim kalitesi ve yeterliliği, bu eğitimi alarak iş hayatına atılan öğrencilerin kariyer hedeflerine ulaşmada yardımcı olduğu gibi, farklı alanlarda (DGS) eğitime devam etme fırsatı da sağlamaktadır. Meslek yüksekokulları, mesleki eğitim alarak iş hayatına atılacak meslek elemanları için, işe başlama halkalarından sonuncusu

olduğundan önemlidir. Mesleki eğitim süreci, bireyleri doğrudan iş yaşamına hazırlayan bir misyona sahiptir. Yapılan çalışmanın bulguları, Meslek Yüksekokullarında verilen eğitimin, bireyleri iş hayatına adapte edecek; kişisel gelişimi ve mesleki bilgi-beceriyi güçlendirecek bir perspektifte olması gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca, Türkiye’de önlisans düzeyinde eğitim veren Meslek Yüksekokullarının, bireylerin istihdam piyasasına katılmalarını kolaylaştıracak kalitede ve işlevle donatılması için çaba harcamaları gerektiğini ortaya koymaktadır.

Mesleki eğitimin kalitesi, bireyin iş ve kariyer planlarını; yaşamla ilgili hedef ve amaçlarını doğrudan etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada mezun olan ve çalışan durumdaki öğrencilerin, mezun oldukları Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programından aldıkları eğitimin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda, mezunlar, işletmelerde iş bulabilmek için sadece o alanla ilgili eğitim almanın tek başına yeterli olmadığını; referans, diploma, tecrübe vb. unsurların da önemli olduğunu vurgulamışlardır. Burada kamuda istihdam sırasında etkili olan ve eleştirilen referans sisteminin özel sektörde de geçerli olduğu görülmektedir. Mezunların eğitimde gördükleri eksikliklerin başında yabancı dil eğitimi ve uygulama eksikliği gelmektedir. Mezunların en çok bu unsurlar açısından kendilerini yetersiz hissettikleri ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle mesleki eğitimin her düzeyinde yabancı dil, özellikle İngilizce eğitiminin güçlendirilmesi; ayrıca teorik derslerin yanında alana ilişkin pratik ve uygulamalı eğitime daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir. Meslek Yüksekokullarının iş yaşamıyla daha yoğun ilişki kurması gerektiği; müfredat ve eğitim planlarını iş dünyasının ihtiyaçlarına bağlı olarak dinamik ve güncel biçimde kurgulaması gerektiği açıktır.

Araştırmada iş hayatındaki mezunların, eğitim hayatına ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Çalışma bu açıdan mesleki eğitime yönelik bir geribildirim sunmaktadır. Çalışma, Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı mezun ve çalışanlarla sınırlıdır. Elde ettiği sonuçların genellenebilirliği, bu alanda gelecekte daha fazla sayıda ve geniş ölçeklerde tekrarlanmasıyla mümkün olacaktır. Çalışma bunun dışında, mesleki eğitimin önlisans düzeyindeki performansını değerlendirmek; iş yaşamının ihtiyaçlarıyla karşılaştırmak ve eksiklikleri görmek açısından önemli olmuştur.

KAYNAKÇA

Değirmenci, B., Değirmenci S., ve Öztürk, C. (2017). Yönetici asistanlığı mesleğinde eğitim imkanları ve iş piyasasında istihdam olanaklarının incelenmesi: Adıyaman Örneđi, *Balkan ve Yakın Doęu Sosyal Bilimler Dergisi*. 03(03).

Erkul, H.;; Morkoç, K.D., Erdönmez C., ve; Aydın, D. (2017). *Kız Öğrencilerin Mesleki Eğitimdeki Memnuniyet Düzeyleri Araştırması: Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokul Örneđi*, Mesleki Eğitimde Kadın ve İstihdam, YÖK, 13 Aralık 2017, Poster Bildiri

Versan, V. (1990). *Kamu Yönetimi*, Der Yayınları, İstanbul.

Atıf İçin/Please cite as: Morkoç, D.K., Erdönmez, C. (2018). Önlisans Eğitimi Yeterliliğinin, Ön Lisans Mezunları Tarafından Değerlendirilmesi (Evaluation of Sufficiency of Associate Degree Education by Associate Degree Graduates). *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 39-60. <http://dergipark//academiadergi.com>